

גמורא סדורה מסכת

ביצה

פרק: ב' - "יום טוב"

דפים: טו: - כג:

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

לימוד הפרק לעילוי נשמת פרידה בת משה דרפנר בתוך כל שאר חולי ישראל

יצא לאור על ידי עמותת
"זכר בניך לימודי ה"
י' ניסן תשע"ד

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetd@neto.net.il

עתניאל ד.ד. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודיך".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

רס"י

מתני'

יום טוב לא יבשל בתחלה. להיות תחלת בשולו ועיקרו לשם שבת אלא לשם יו"ט היא תחלת בשולו והמשויר היא לשבת כדקתני. ואזיל אבל מבשל הוא ליו"ט ובלא הערמה כדקתני לקמן: **עושה תבשיל**. לשם ערוב: **וביצה שעליו**. שהיו טחין ביצה על הדג כשצולין אותו: **אכלו או שאבד**. קודם שבשל כל צרכי שבת: **סומך עליו**. לבשל בשבילו:

גמ'

מנא הני מילי. לאו דוקא מקראי יליף דערובי תבשילין דרבנן והכי קא מבעיא ליה אחיכא אסמכוה רבנן:

זכור. אין זכירה אלא בדבר המשתכח:

זכרהו מאחר שבא להשכיחו. כשבא יו"ט בערב שבת קרוב שבת להשתכח מחמת יו"ט שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו והזהירך הכתוב לזכרו וכשמערב ערובי תבשילין נמצא שזכרו שהרי אינו עושה אלא מחמת שבת:

מ"ט. למה תקנו ערוב קרא ודאי לאו בערוב משתעי ולא ערוב משתמע מניה ואסמכתא בעלמא הוא וכי אתא קרא לקדוש היום אתא כדתניא בפסחים (דף קו.) זכרהו על היין ערוב מדרבנן ומה ראו לתקן:

אמר רבא כדי שיברור כו'. מתוך שמערב זוכר את השבת ואינו מכלה את הכל ליו"ט ובורר מנה לזה ומנה לזה:

רב אשי אמר. לא לכבוד שבת תקנוהו אלא לכבוד יום טוב:

כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת. אלא א"כ התחיל מבעוד יום דאינו אלא כגומר והולך אבל אתחולי לא:

ק"ו דמיום טוב לחול. לגמרי לא: **בשלמא לרב אשי**. דאמר לכבוד יו"ט תקנוהו כדי שיאמרו אסור להתחיל בשולי שבת ביו"ט היינו דמערב יו"ט הוצרך לעשותו:

אלא לרבא. דאמר כדי שיברור: **אפי' ביו"ט**. יעשהו לפני סעודת יו"ט יש כאן זכירת שבת לברור מנותיו:

שמא יפשע. ישכח ולא יערב משום דטריד:

ותנא מיייתי לה מהכא. כן דרך שיטת התלמוד כשמתחילין האמוראין להוציא טעם מן המקרא ויש תנא של ברייתא למד אותו ממקום אחר נקט הכי כלומר האמוראין למדוהו מכאן והתנא למד מכאן:

את אשר תאפו אפו. הוה ליה למכתב היום אפו ובשלו אלא רמז הוא שיש לך יום ששי שאין אופין לצורך מחר:

אלא על האפוי. בחמישי בשבת: **אופין**. פת:

מבשילין. תבשיל:

מסכת ביצה פרק ב' - "יום טוב"

49. טו, ב

טוב, משנה

יום טוב שחל להיות ערב שבת, לא יבשל בתחלה מיום טוב לשבת, אבל מבשל הוא ליום טוב, ואם הותר - הותר לשבת.

ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת.

בית שמאי אומרים:

שני תבשילין.

ובית הלל אומרים:

תבשיל אחד.

ושוין בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין.

אכלו או שאבד - לא יבשל עליו בתחלה,

ואם שייר ממנו כל שהוא - סומך עליו לשבת.

גמרא

מנא הני מילי?

אמר שמואל:

דאמר קרא: **"זכור את יום השבת לקדשו"** (שמות כ-ח) - זכרהו מאחר נשבא להשכיחו.

מאי טעמא?

אמר רבא:

כדי שיברור מנה יפה לשבת,

ומנה יפה ליום טוב.

רב אשי אמר:

כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת,

קל וחומר מיום טוב לחול.

תנן:

"עושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת".

בשלמא לרב אשי דאמר: **"כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת"**,

היינו ד"מערב יום טוב" - אין, ביום טוב - לא,

אלא לרבא: מאי איריא **"מערב יום טוב"**? אפילו ביום טוב נמי!

אין הכי נמי,

אלא גזרה שמא יפשע.

ותנא מיייתי לה מהכא:

"את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו" (שמות טז-כג).

מכאן אמר רבי אליעזר:

אין אופין אלא על האפוי,

ואין מבשילין אלא על המבושל.

מכאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה."

רפ"ו

50. טו, ב - טז, א

שהיה יושב ודורש. ביום טוב: **יצתה כת ראשונה**. לסעוד סעודת יום טוב והניחוהו דורש: **בעלי פטסין**. חביות גדולות הכינו להם באנומלין ומסך משתאות לפיכך מהרו לצאת כלומר בעלי נפש הן ואינן יגיעין לשמוע תורה: **הללו בעלי מארה**. שהיה בית המדרש מתרוקן מאד וגנאי הדבר וקשה בעיניו: עד מתי הם יושבים ל"ג: **התחילו פניהם משתנין**. כסבורין שכועס על כת ששית מפני שאחרו לצאת וכ"ש עלינו: **חיי שעה**. סעודה: **אכלו משמנים**. מקרא הוא בספר עזרא עד כי חדות ה' היא מעוזכם: **שלא היה לו להניח**. כגון שאבדה לו אבדה מערב יו"ט ומחזר כל היום אחריה: **חדות ה'**. שמחה שאתם עושים בשביל הקב"ה הרי היא מעוזכם היא תעזור אתכם לשלם הקפותיכם ומלוותיכם שתלוו בשבילה:

תנו רבנן:

"מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב ודורש כל היום כולו בהלכות יום טוב, יצתה כת ראשונה - אמר: הללו בעלי פטסין.

כת שניה - אמר: הללו בעלי חביות.

כת שלישית - אמר: הללו בעלי פדין.

כת רביעית - אמר: הללו בעלי לגינין.

כת חמישית - אמר: הללו בעלי כוסות.

התחילו כת ששית לצאת - אמר: הללו בעלי מארה.

נתן עיניו בתלמידים, התחילו פניהם משתנין, אמר להם:

בני לא לכם אני אומר, אלא להללו שיצאו, שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה.

בשעת פטירתו אמר להם:

"לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו,

כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו מי חדות ה' היא מעוזכם" (נחמיה ח-י).

אמר מר:

"שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה".

והא שמחת יום טוב מצוה היא!

רבי אליעזר לטעמיה,

דאמר: שמחת יום טוב רשות.

דתניא:

"רבי אליעזר אומר:

אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה.

רבי יהושע אומר:

חלקהו חציו לה' וחציו לכם".

אמר רבי יוחנן:

ושניהם מקרא אחד דרשו,

כתוב אחד אומר: "עצרת לה' אלהיך" (דברים טז-ח).

וכתוב אחד אומר: "עצרת תהיה לכם" (במדבר טז-ה).

הא כיצד?

רבי אליעזר סבר: או כולו לה' או כולו לכם.

ורבי יהושע סבר: חלקהו חציו לה' וחציו לכם.

מאי: "לאין נכון לו" (נחמיה ח-י)?

אמר רב חסדא:

למי שלא הניח עירובי תבשילין.

איכא דאמרי:

מי שלא היה לו להניח עירובי תבשילין,

אבל מי שהיה לו להניח עירובי תבשילין ולא הניח - פושע הוא.

מאי: "מי חדות ה' היא מעוזכם" (נחמיה ח-י)?

רפ"י

שיתקיימו לו נכסיו. שלא יהא אדם חומסן וגוזל שדות ממנו: **יטע בהן אדר**. אילן חשוב הוא יש לו שם למרחוק ואומרים פלוני יש לו אדר בשדה ומתוך כך היא נקראת על שמו ואם הולך למדינת הים ובא אחר והחזיק בה יש לו עדים הרבה שהיתה שלו ואילו מכרה היה הקול יוצא להיות נקראת על שמו של שני:

שנאמר אדיר במרום. כלומר שאדר לשון קיום וחוזק ולכך נקרא אדר:

כשמיה. כשמו שמפרשין בני אדם את שמו:

נחמסת. חמסן יהיב דמי אלא שלוקח בכח ויש קול לדבר והיום או מחר מזמינו לבית דין:

ופירותיה משתמין. לא ידענא מאי היא י"מ שנוטעין אותו על הגבולים ויש לו ענפים הרבה והוא לשדה לגדר ולי נראה שהוא מין עשב חשוב וזרעו מתערב עם הפירות ובשדה לבן קאמר ומשתמרת התבואה מן הכנימה והתולעים שריח אותו זרע מבריחן והורגן כדאמר בחומטין שמשמר התבואה במסכת שבת (דף לא):

כל מזונותיו של אדם. כל מה שעתיד להשתכר בשנה שיהא נזון משם קצוב לו כך וכך ישתכר בשנה זו ויש לו ליהרר מלעשות יציאה מרובה שלא יוסיפו לו שכר למזונות אלא מה שפסקו לו:

חוץ מהוצאת שבתות. אותה לא פסקו לו מה ישתכר לצרכה ומהיכן תבואהו אלא לפי מה שרגיל ממציאים לו לשעה או לאחר שעה:

פוחתין לו. כלומר ממציאין לו שכר מועט:

מאי קראה. שקוצבין מזונות בראש השנה:

שהחדש מתכסה בו. שהלבנה מתכסה בו שאינה נראית לכל אדם אלא שחרית ליושבי מזרח וערבית ליושבי מערב כדאמר בר"ה (דף כ:): עשרים וארבע שעות מתכסה סיהרא:

הוי אומר זה ר"ה. דאלו שאר יו"ט כבר נתמלאה הלבנה במקצת ונראית בכל מקום:

בכסה ליום חגנו. אבחדש קאי תקעו בחדוש הלבנה שופר כשהוא מתכסה ביום חגנו:

אמר רבי יוחנן משום **רבי אליעזר ברבי שמעון**:
אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל:
בני לוו עלי וקדשו קדושת היום,
והאמינו בי ואני פורע.

ואמר רבי יוחנן משום **רבי אליעזר ברבי שמעון**:
הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר,
שנאמר: **"אדיר במרום ה'"** (תהילים צג-ד).

אי נמי,

אדרא כשמיה,

כדאמרי אינשי:

מאי אדרא? דקיימא לדרי דרי.

תניא נמי הכי:

"שדה שיש בה אדר - אינה נגזלת ואינה נחמסת, ופירותיה משתמין".

מז,א

תני רב תחליפא אחיה דרבנאי חוזהא:
"כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים, חוץ מהוצאת שבתות, והוצאת יום טוב, והוצאת בניו לתלמוד תורה, שאם פחת - פוחתין לו, ואם הוסיף - מוסיפין לו".

אמר רבי אבהו:

מאי קראה?

"תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו" (תהילים פא-ד).

איזהו חג שהחדש מתכסה בו?

הוי אומר זה ראש השנה.

וכתיב: **"כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב"** (תהילים פא-ה).

מאי משמע דהאי **"חק"** לישנא דמזוני הוא?

דכתיב: **"ואכלו את חקם אשר נתן להם פדעה"** (בראשית מז-כב).

מר זוטרא אמר:

מהכא: **"הטריפני להם חקי"** (משלי ל-ח).

51. טז, א

תניא:

"אָמרוּ עָליוּ עַל שְׁמַאי הַזָּקֵן:

בַּל יִמְיוּ הָיָה אוֹכֵל לְכַבּוֹד שַׁבָּת.

מִצָּא בְּהֵמָה נָאָה - אוֹמֵר זֹו לְשַׁבָּת,

מִצָּא אַחֲרֵת נָאָה הַיִּמְנָה - מְנִיחַ אֶת הַשְּׁנִיָּה וְאוֹכֵל אֶת הָרֵאשׁוֹנָה.

אָבֵל הַלֵּל הַזָּקֵן:

מִדָּה אַחֲרֵת הֵיטָה לוֹ,

שָׁפֵל מֵעֲשִׂיו לְשֵׁם שְׁמַיִם שְׁנֵאמַר: "בְּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם" (תהלים סח-כ).

תניא נמי הכי:

"בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים:

מִחֵד שְׁבִיב לְשַׁבְּתֵיהּ.

וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים:

"בְּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם"¹³.

אָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא:

הַנּוֹתֵן מִתְּנָה לְחֻבְרוֹ - אֵין צְרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ,

שְׁנֵאמַר: "וּמִשָּׁה לֹא יָדַע מִי קָרַן עוֹר פְּנִיו" (שמות לד-כט).

מיתבי:

"לְדַעַת מִי אֲנִי ה' מְקַדְשֵׁכֶם" (שמות לא, יג)¹⁴ -

אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה:

מִשָּׁה מִתְּנָה טוֹבָה יֵשׁ לִי בְּבֵית גְּנֹזִי וְשַׁבָּת שְׁמָה,

וְאֲנִי מִבְּקֵשׁ לִיתְנָה לְיִשְׂרָאֵל,

לָךְ וְהוֹדִיעַ אוֹתָם.

מִכָּאן אָמַר רַבֵּן שַׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:

הַנּוֹתֵן פֶּת לְתִינוּקָה - צְרִיךְ לְהוֹדִיעַ לְאִמּוֹ!"

לֹא קִשְׂיָא,

הָא - בְּמִתְּנָה דְעֵבִידָא לְאַגְלוּיִי,

הָא - בְּמִתְּנָה דְלֹא עֵבִידָא לְאַגְלוּיִי.

שַׁבָּת נְמִי מִתְּנָה דְעֵבִידָא לְאַגְלוּיִי!

מִתֵּן שְׁכָרָה לֹא עֵבִידָא לְאַגְלוּיִי.

כ"י

וְאוֹכֵל אֶת הָרֵאשׁוֹנָה. נִמְצָא אוֹכֵלָה לְזוֹ כַּדִּי שִׁתְּהָא הִיפָּה נִאֲכַלְתָּ בַשַּׁבָּת דְּהוּיָא לָהּ אֲכִילְתָּהּ שֶׁל הָרֵאשׁוֹנָה לְכַבּוֹד שַׁבָּת:

לְשֵׁם שְׁמַיִם. בּוֹטָח שֶׁתִּזְדַּמֵּן לוֹ נֵאָה לְשַׁבָּת:

מִחֵד שְׁבִיב לְשַׁבְּתֵיךְ. מֵאֵחָד בַּשַּׁבָּת שֶׁלָּךְ תֵּן לְבֶךְ לְשַׁבָּת הַבָּאָה:

יוֹם יוֹם. יַעֲמֵס לָנוּ אֶת צַרְכֵינוּ וְעִזְרָתָנוּ:

אֵינּוּ צְרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ. לוֹמֵר שֶׁלֹּא יֵהָא זֶה יוֹשֵׁב וְתוֹהָה מֵהִיכָן בֵּא אֵלָיו דְּבַר זֶה:

וּמִשָּׁה לֹא יָדַע. אֵלֵמָּא נִתֵּן לוֹ הַקְּבִיָּה הוּא קָרוֹן עוֹר פְּנִים וְלֹא הוֹדִיעוֹ:

לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' וְגוֹ'. רִישִׁיָּה דְקָרָא אֶךְ אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּמֵאִי לְדַעַת רּוֹצָה אֲנִי שֶׁתּוֹדִיעֶם מֵהַ מִתְּנָה חֲשׁוּבָה אֲנִי מִבְּקֵשׁ לִיתֵן לָהֶם:

צְרִיךְ לְהוֹדִיעַ אֶת אִמּוֹ. לַעֲשׂוֹת לוֹ אוֹת וּסִימָן שֶׁאֵם יֵאֲכַלְנוּ קוֹדֵם שִׁבָּא לְאִמּוֹ תִּרְאָה אֶת הָאוֹת וְתִשְׁאַלְנוּ מִי עָשָׂה לָךְ כֵּךְ וְהוּא יֵאמַר פְּלוֹנִי וְגַם נִתֵּן לִי פֶת וּמִתּוֹךְ כֵּךְ יָדַעוּ אֲבִיו וְאִמּוֹ שֶׁהוּא אוֹהֵבֶם וְתִרְבָּה אֶהְבֵּה וְרַעוּת בִּישְׂרָאֵל:

דְּעֵבִידָא לְגַלוּיִי. כְּגוֹן קָרוֹן פְּנִים דְּמִשָּׁה שֶׁהוֹדִיעוּהוּ הִרְוִיחַ לֹא צְרִיךְ הַנּוֹתֵן לְהוֹדִיעוֹ:

¹³ בְּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם יַעֲמֵס לָנוּ הָאֵל יִשׁוּעָתָנוּ סְלָה (תהלים סח)

¹⁴ וְאִתָּה דְבַר אֵל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֶךְ אֶת-שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ כִּי אוֹת הוּא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַרְתֵּיכֶם לְדַעַת מִי אֲנִי ה' מְקַדְשֵׁכֶם

52. טז, א**רפ"י**

ומלי ליה כוחלא. נותן כחול
סביבות עיניו:

אמר מר:

**"מבאן אמר רבי שמעון בן גמליאל:
הנותן פת לתינוק - צריך להודיע לאמו".**

מאי עביד ליה?

שׁיׁף ליה מִשְׁחָא וּמְלִי ליה כּוּחֵלָא.

וְהֵאֵיִדְנָא דְחֵיִשְׁיָנָא לְכֻשְׁפִּים מֵאִי?

אמר רב פפא:

שׁיׁף ליה מֵאֵתוּ הַמִּין.

רס"י

לא (נענשו) נכרי עלה. ואנן
אשכחן שחזר הקב"ה להענישן
על התורה ועל המצות דכתיב
וזרח משעיר למו הופיע מהר
פארן (דברים לג) וכתוב אלוה
מתימן יבא (חבקוק ג):

נשמה יתירה. רוחב לב למנוחה
ולשמחה ולהיות פתוח לרוחה
ויאכל וישתה ואין נפשו קצה
עליו:

וינפש. דרשינן ליה אוי על הנפש
שהלכה לה:

.53 טז, א

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי:

כל מצות שנתן להם הקדוש ברוך הוא לישראל נתן להם בפרהסיא,
חוץ משבת - שנתן להם בצנעא,
שנאמר: **"ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם"** (שמות לא-יז).

אי הכי, לא לענשו נכרים עלה!

שבת - אודועי אודעינהו,

מתן שקרה לא אודעינהו.

ואי בעית אימא:

מתן שקרה - נמי אודעינהו,

נשמה יתירה לא אודעינהו.

דאמר רבי שמעון בן לקיש:

נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת,

ולמוצאי שבת - נוטלין אותה הימנו,

שנאמר: **"שבת וינפש"** - כיון ששבת ווי אבדה נפש.

54. טז, א -

"עושה אדם תבשיל מערב יום טוב [וסומך עליו לשבת]."

רפ"י

לא שנו. דהוי ערוב :
 דמלפת. לפתן בעינן דמוכחא
 מלתא שעשוי לשבת :
 ופת לא מלפתא. הלכך לא
 מוכחא מלתא היא שהרי בכל
 יום יש לחם :
 שבשולי קדרה. שנשארו בלא
 מתכוין :
 סומך עליהם. מערב יום טוב
 לשם ערוב ולא אמרינן לא
 חשיבי ובטלי :
 גוררו. מערב יום טוב :

אמר אביי:

לא שנו אלא תבשיל,
 אבל פת - לא.

מאי שנא פת דלא?

אילימא מידי דמלפת בעינן, ופת לא מלפתא - והא דייסא נמי דלא מלפתא!

דאמר רבי זירא:

הני בבלאי טפשיאי - דאכלי נהמא בנהמא.
 ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי:
 מערבין בדייסא!

אלא, מידי דלא שכיח בעינן,

ופת - שכיחא,

ודייסא - לא שכיחא.

איכא דאמרי:

אמר אביי:

לא שנו אלא תבשיל,
 אבל פת - לא.

מאי טעמא?

אילימא דמידי דלא שכיח בעינן, ופת שכיחא - והא דייסא לא שכיחא!

ואמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי:

אין מערבין בדייסא.

אלא, מידי דמלפת בעינן,

ופת - לא מלפתא,

ודייסא - נמי לא מלפתא.

דאמר רבי זירא:

הני בבלאי טפשיאי - דאכלי נהמא בנהמא.

תני רבי חייא:

"עודשים שבשולי קדרה - סומך עליהן משום ערובי תבשילין."

והני מילי דאית בהו כזית.

אמר רב יצחק בריה דרב יהודה:

שמנונית שעל גבי הסכין גוררו וסומך עליו משום ערובי תבשילין.

והני מילי דאית בהו כזית.

רפ"י

55. טז, א-ב

אין בהם משום בשולי נכרים. שגזרו חכמים בבשולי נכרים משום חתנות ועל שנאכל כמו שהוא חי לא גזרו על בשולו דכיון שנאכל כמו שהוא חי אינו בשול דלא אהני מידי ואלו נאכלין על ידי מלחן חיים: **סומך ישראל עליהן**. דהא שרו באכילה: כסא דהרסנא מטוגן בשומן קרבי דגים ובקמח: **אסידי**. דקמח אין נאכל כמו שהוא חי לפיכך יש בו משום בשולי נכרים: **הרסנא עיקר**. שומן הדגים:

אמר רב אסי אמר רב:

דגים קטנים מלוחים אין בהם משום בשולי נכרים.

אמר רב יוסף:

ואם צלאן נכרי - סומך עליהם משום ערובי תבשילין.

ואי עבדינהו נכרי כסא דהרסנא - אסור.

פשיטא!

מהו דתימא:

טז, ב, הרסנא עיקר,

קא משמע לן: קמחא עיקר.

56. טז, ב

רס"י

בין לאחד בין למאה. די להם בכזית:
לא דאית ביה כזית. ולגבי ככר שלם קרי ליה כל שהוא:
תבשיל זה. של ערוב:
כבוש. בחומץ ובחרדל ומיני ירקות:
שלוק. מבושל הרבה מאד:
מבושל. כהלכתו:
קוליים האספנין. דג מליח הוא ורך ונאכל כמו שהוא חי אלא שנותנין עליו חמין וזה בשולו כדתנן במסכת שבת (דף לט.) שהדחתו זו היא גמר מלאכתו:
שנתנו עליו חמין. גרסינן שעשו לו מערב יו"ט בשול הראוי לו:
תחלתו. כשעשה התבשיל אין לו שיעור כמה יהא בו:
סופו. אכלו או שאבד ושייר ממנו קצת:
מאי לאו אין לו שיעור כלל. לא לרב ולא למעט:
לא אין לו שיעור למעלה. לומר שלא יוסיף בו על כך וכך:
למטה. לא יפחות מכזית:

אמר רבי אבא:

ערובי תבשילין צריכין כזית.

איבעיא להו:

כזית אחד לכין,

או דלמא כזית לכל אחד ואחד?

תא שמע:

דאמר רבי אבא אמר רב:

ערובי תבשילין צריכין כזית בין לאחד בין למאה.

תנן:

"אכלו או שאבד - לא יבשל עליו בתחלה.**שייר ממנו כל שהוא - סומך עליו לשבת".**

מאי "כל שהוא"?

לאו אף על גב דליכא כזית!

לא, דאית ביה כזית.

תא שמע:

"תבשיל זה - צלי, ואפילו כבוש, שלוק, ומבושל.**וקוליים האספנין - שנתנו עליו חמין מערב יום טוב.****תחלתו וסופו אין לו שיעור".**

מאי לאו אין לו שיעור כלל!

לא, אין לו שיעור למעלה, אבל יש לו שיעור למטה.

רפ"י

57. טז, ב

צריכים דעת. שידעו שלשם כך נעשו ורב הונא לא פירש דעת מי ומפרשין לה אן ואמרין הא ודאי פשיטא לן דכי אמר רב הונא צריכים דעת דעתו דמניח מיהא בעי דאיהו עדיף שעושהו לשם כך מיהו מבעיא לן דעת מי שהניחו לצרכו כגון דעשהו זה לצורך חברו כלום צריך שימלך בו תחלה לעשותו על פיו:

עד תחום שבת. ולעומדים חוץ לתחום לא היה דעתו של מניח עליהם ולא עלו על לבו לזוכרן: **מסדר מתניתא.** שהיה יודע משניות בגרסא ומחזר עליהן לפני מר שמואל שהיו סדורות בפיו כעיקרן:

סמוך אדידי. דמערבנא אכולה נהרדעא שהיא עירו:

לשנה. לשנה אחרת וראש השנה היה שאין יכול להניח ולהתנות: **לדידך אסור.** שאין דעתי על המזידין והפושעים שאינם חרדים לדברי חכמים:

אמר רב הונא אמר רב:
ערובי תבשילין צריכין דעת.

פשיטא דעת מניח - בעינן,
דעת מי שהניחו לו בעינן, או לא בעינן?

תא שמע:
דאבוה דשמואל מערב אכולה נהרדעא.
רבי אמי ורבי אסי מערבו אכולהו טבריא.

מכרין רבי יעקב בר אדי:
מי שלא הניח ערובי תבשילין יבא ויסמוך על שלי.

ועד כמה?

אמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאבבי:
עד תחום שבת.

ההוא סמיא דהוה מסדר מתניתא קמיה דמר שמואל,
חזייה דהוה עציב, אמר ליה: אמאי עציבת?
אמר ליה: דלא אותיבי ערובי תבשילין.
אמר ליה: סמוך אדידי.

לשנה חזייה דהוה עציב, אמר ליה: אמאי עציבת?
אמר ליה: דלא אותיבי ערובי תבשילין.
אמר ליה: פושע את, לכולי עלמא שרי, לדידך אסור.

58. טז, ב - יז, א

רַבִּי

לא ערובי חצרות. טלטל מחר
 דנראה כמתקן דבר :
שאתה אוסרו בדבר האסור לו.
 כח יש בידך לאסור עליו
 מלעשות צורך מחר דבר שהוא
 אסור בו ביום והיינו תחומין
 שאף ביו"ט אסור לצאת מן
 התחום:
ואי אתה אוסרו. אין כח בידך
 לאסור לו מלתקן למחר דבר
 שהוא מותר בו ביום ואסור
 טלטול חצרות ליתיה ביום טוב:
משום דשלח רבי אלעזר כו'.
 לפיכך הוצרכו לשאול לקולא
 קאמר שמואל או לחומרא
 משום דשלח ר' אלעזר לחומרא
 ואנו שונין דרבי לקולא לפיכך
 שואלים אנו שמואל שקבע
 הלכה כרבי היכי מתני
 לפלוגתייהו:
ואמר רב תחלת הוראה וכו'.
 דרב פליג עליה ואמר הלכה
 כתי"ק:
כיון דמקלקלי בה רבים.
 ששוכחין ומטלטלין בלא ערוב:
היינו קלקולא. אם היה מותר
 לערב אתמול והוא אסר:

תנו רבנן:
"יום טוב שחל להיות בערב שבת:
אין מערבין, לא ערובי תחומין,
ולא ערובי חצרות.

רבי אמר:
מערבין - ערובי חצרות,
אבל לא - ערובי תחומין,
מפני שאתה אוסרו בדבר האסור לו,
ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו."

אתמר:
רב אמר:
 הלכה כתנא קמא.
ושמואל אמר:
 הלכה כרבי.

איבעיא להו:
"הלכה כרבי" לקולא או לחומרא?

פשיטא דלקולא קאמר.

משום דשלח רבי אלעזר לגולה:
 לא כשאתם שונין כבבל: "רבי - מתיר, וחכמים - אוסרין",
 אלא: **"דבי - אוסר, וחכמים - מתירין"**.

מאי?

תא שמע:
דרב תחליפא בר אבדימי עבד עובדא פותיה דשמואל.
ואמר רב: תחלת הוראה דהאי צורבא מרבנן לקלקולא.
אי אמרת בשלמא: "לקולא" קאמר - היינו קלקולא,
אלא אי אמרת: "לחומרא" - מאי קלקולא איכא?

יז, א כיון דמקלקלי בה רבים - ^היינו קלקולא.

אמר רבא אמר רב חסדא אמר רב הונא:
הלכה כרבי, ולאסור.

59. יז, א

רס"י

מתחיל בשל שבת. ברכה אחת לשניהם ומתחיל להזכיר שבת תחילה ותתן לנו את יום המנוחה הזה ואת יום חג פלוני הזה:

ומסיים. הברכה בשל שבת מקדש השבת ותו לא:

ואומר קדושת היום באמצע. ותתן לנו ה' אלהינו את יום המנוחה הזה ואת יום חג פלוני הזה:

תני תנא קמיה דרבינא. במילתיה דרבי מקדש ישראל והשבת והזמנים:

אטו שבת ישראל מקדשי ליה. שקדמת קדושת ישראל לשל שבת בשלמא זמנים צריך להקדים קדושת ישראל לקדושתן שעל ידי קדושת ישראל נתקדשו הם ואילו לא נתקדשו ישראל לא היו קובעים חדשים וקוראין מועדים בבית דין:

אלא שבת מקדשא וקיימא. מששת ימי בראשית ואינה תלויה בקביעות דראש חדש:

תנו רבנן:

"יום טוב שחל להיות בשבת:

בית שמאי אומרים:

מתפלל שמנה, ואומר¹⁵ של שבת בפני עצמה ושל יום טוב בפני עצמה.

ובית הלל אומרים:

מתפלל שבע, מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע.

רבי אומר:

אף חותם בה: מקדש השבת ישראל והזמנים."

תני תנא קמיה דרבינא:

"מקדש ישראל והשבת והזמנים."

אמר ליה:

אטו שבת, ישראל מקדשי ליה!?

והא שבת מקדשא וקיימא!

אלא אימא: "מקדש השבת ישראל והזמנים."

אמר רב יוסף:

הלכה כרבי,

וכדתריין רבינא.

60. יז, א

רפ"י

מתפלל שבע. כשאר שבתות
כי היכי דבחול אין לו למועד
ברכה קבועה בשלש תפלות
הללו אף בשבת אין צריך
לקבוע לו ברכה לבית שמאי
ולא לכללו לבית הלל:

מעין המאורע. ראש חדש או
מועד:

בעבודה. כגון יעלה ויבא
בברכת עבודה:

בהודאה. כמו שאומר על
הנסים בחנוכה ופורים:

כל מקום שזקוק לשבע.
ואפי' ערבית ושחרית ומנחה:
אין הלכה כאותו הזוג גרסינן
אלא כתנא קמא דאמר
ערבית שחרית ומנחה מתפלל
שבע ואומר מעין המאורע
בעבודה מיהו לאו הלכתא
כוותיה בהא דקאמר
ובמוספין מתחיל כו' אלא
בהא הלכתא כרבי דאמר אף
חותם בה מקדש השבת
ישראל והזמנים או ראשי
חדשים בראש חדש:

תנו רבנן:

"שבת שחל להיות בראש חדש או בחולו של מועד,

ערבית ושחרית ומנחה - מתפלל שבע ואומר מעין המאורע בעבודה,
ואם לא אמר - מחזירין אותו.

רבי אליעזר אומר:

בהודאה ובמוספין מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע.

רבי שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומרים:

כל מקום שהזקוק לשבע - מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע."

אמר רב הונא:

אין הלכה כאותו הזוג.

61. יז, א

רפ"י

מיום טוב לחבירו. אם נזכר ביו"ט ראשון וחלו שני ימים טובים חמישי וערב שבת ומתנה אם היום חול ומחר קדש עירובי עירוב ואם חלוף איני צריך לערב לתבשילין ובתחומין יאמר אם היום קדש אין בדברי כלום ולמחר יאמר כמו כן בשל תחומין ובאותה הפת עצמה דממה נפשך הוי עירוב אבל בשל תבשילין אין צריך לשנות ולחזור את תנאו למחר: **דלמקני שביתה בשבתא.** לאו דוקא שבתא נקט אלא יו"ט קרי שבתא לא התירו לו לקנות שביתה ביום טוב ואפי' מספק ואם התירו בעירובי תבשילין התם משום כבוד שבת התירו: **אין אופין.** פת: **ממלאה אשה כו'.** דבחד טרחא סגי וכן בנחתום לגבי מלוי: **אבל לאפות.** כל ככר וככר צריכה אפיה ורדיה לעצמה: **בזמן שהתנור מלא.** שתנורים קטנים היו ומדביקין פת בדפנות ומתוך שהוא מלא מתמעט חללו ואין מקום לחמימותו להתפשט והפת נאפת יפה:

אמר רב תייא בר אשי אמר רב:

מניח אדם עירובי תחומין מיום טוב לחבירו, ומתנה.

אמר רבא:

מניח אדם עירובי תבשילין מיום טוב לחבירו, ומתנה.

מאן דאמר: "עירובי תחומין" - כל שכן עירובי תבשילין.

ומאן דאמר: "עירובי תבשילין" - אכל עירובי תחומין לא.

מאי טעמא?

דלמקני שביתה בשבתא - לא.

תנו רבנן:

"אין אופין מיום טוב לחבירו.

באמת אמרו ממלאה אשה כל הקדרה בשר אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת.

ממלא נחתום חבית של מים אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד.

אבל לאפות - אינו אופה אלא מה שאריך לו.

רבי שמעון בן אלעזר אומר:

ממלאה אשה כל התנור פת,

מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא."

אמר רבא:

הלכה כרבי שמעון בן אלעזר.

62. יז, א

רפ"י

הוא נאסר. לאפות:
 וקמחו נאסר. שלא יהו אחרים
 אופין קמחו בעודו שלו לאקנויי
 קמחו. אם צריך לתת במתנה
 את קמחו שיהו אחרים מותרים
 לאפותו ולתת לו: בשלמא לא
 גרס:
 ולא יטמין. כדרך שמטמינין
 תבשיל שבת:

איבעיא להו:
 מי שלא הניח עירובי תבשילין,
 הוא נאסר וקמחו נאסר,
 או דלמא: הוא נאסר ואין קמחו נאסר?

למאי נפקא מינה?

לאקנויי קמחו לאחרים.
 אי אמרת: "הוא נאסר וקמחו נאסר" - צריך לאקנויי קמחו לאחרים.
 ואי אמרת: "הוא נאסר ואין קמחו נאסר" - לא צריך לאקנויי קמחו לאחרים.

מאי?

תא שמע:
 "מי שלא הניח עירובי תבשילין,
 הרי זה לא יאפה, ולא יבשל, ולא יטמין,
 לא לו,
 ולא לאחרים.
 ולא אחרים אופין ומבשלין לו.
 כיצד הוא עושה?
 מקנה קמחו לאחרים, ואופין לו ומבשלין לו."
 שמע מינה:
 הוא נאסר וקמחו נאסר,
 שמע מינה.

63. יז, א-ב

רפ"י

עבר ואפה מאי. מהו שיאכל בשבת:
ואי איתא. דעבר ואפה מותר מכדי תנא אתקנתא קא מהדר נתני נמי הך תקנתא בהדי הך דמקנה קמחו:
תקנתא דהיתרא. העשויה בהיתר:
שלא יערים. לאחר שבשל לצורך. לומר עוד אני צריך להזמין אורחים ויבשל תבשילין אחרים ויותרם לשבת אבל בקדרה אחת אם ירבה לשבת הא אמר דאפי' לחול שרי כדלעיל ממלאה אשה קדרה בשר ואע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת:
ואם הערים אסור. לאכול דאחמור רבנן בהא מילתא שלא לעקור תורת עירוב ולא דמי להערמה דרב אדא בר אהבה דמלח גרמא גרמא דאין עבוד באוכלין ואי משום טרחא הא עדיפא דלמא חס שלא יסריח הבשר וממנע ולא שחיט וקס"ד דהוא הדין לעבר ואפה:
שאני הערמה כו'. לעולם עבר ואפה מותר והערמה אינה ראייה לכאן דשאני הערמה ממזיד דאיכא למימר אחמור בה רבנן בהערמה טפי ממזיד דאלו מזיד רשע הוא לעבור על דברי חכמים ואין אחרים למדים הימנו והוא. עצמו משים אל לבו ושב הלכך. לא מעקרא תורת עירוב אבל מערים סבור לעשות בהיתר הלכך לא ישיב אל לבו לחזור בו ואחרים למדין הימנו ומעקרא תורת עירוב הלכך קנסוהו רבנן:
הא מני. דקתני אם הערים אסור:
חנניה היא. דשמעינן ליה דמחמיר בעירובי תבשילין ואליאב דבית שמאי:
במזיד לא יאכל. שעבר על השבות דאין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט אלמא אחמור רבנן במילתייהו ואפי' גבי עונג שבת:
דאית ליה פירי אחריני. לשבת:
המטביל כליו. במקוה שיש לו בחצרו ועבר אדרבנן דאמרי במתניתין מטבילין כלים מלפני השבת דנראה כמתקן:

איבעיא להו:
 עבר ואפה מאי?

תא שמע:

"מי שלא הניח עירובי תבשילין,
 ביצד הוא עושה?"

מקנה קמחו לאחרים, ואחרים אופין לו ומבשילין לו".
 ואי איתא, ליתני עבר ואפה מותר.

יז, ב

אמר רב אדא בר מתנה:

תנא תקנתא דהיתרא קתני,
 תקנתא דאסורא - לא קתני.

תא שמע:

"מי שהניח עירובי תבשילין - הרי זה אופה ומבשל ומטמין,
 ואם רצה לאכול את עירובו - הרשות בידו.

אכלו עד שלא אפה, עד שלא הטמין - הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין,
 לא לו ולא לאחרים.

ולא אחרים אופין ומבשילין לו.

אבל מבשל הוא ליום טוב,

ואם הותיר - הותיר לשבת,

ובלבד שלא יערים,

ואם הערים - אסור".

אמר רב אשי:

הערמה קא אמרת?

שאני הערמה דאחמירו בה רבנן טפי ממזיד.

רב נחמן בר יצחק אמר:

הא מני? חנניה היא, ואליאב דבית שמאי.

דתניא:

"חנניה אומר:

בית שמאי אומרים:

אין אופין אלא אם כן ערב בפת,

ואין מבשילין אלא אם כן ערב בתבשיל,

ואין טומנין אלא אם כן היו חמין טמונין מערב יום טוב.

ובית הלל אומרים:

מערב בתבשיל אחד, ועושה בו כל צרכו".

תא שמע¹⁶:

"המעשר פירותיו בשבת,

בשוגג - יאכל,

במזיד - לא יאכל".

לא צריכא דאית ליה פירי אחריני.

תא שמע:

כ"ז

ישתמש בהן. בו ביום אפשר בשאלה. לשאול כלים מחברו ולהשתמש:
אסורא דשבת. בשול שבת מאבות מלאכות הוא ואיסור סקילה הוא הלכך קנסוה רבנן למזיד אבל עבר ואפה ביום טוב לשבת אסורא דרבנן הוא דעבד:

"הַמְטָבִיל בְּלִיּוֹ בְּשַׁבָּת,
 בְּשׁוּגָג - יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֶן,
 בְּמִזִּיד - לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֶן".

לֹא צְרִיכָא דְאִית לִיה מְאִנֵּי אַחֲרֵינֵי.

אִי נְמִי,
 אֶפְשָׁר בְּשִׂאלָה.

תָּא שְׁמַע:
 "הַמְבַּשֵּׁל בְּשַׁבָּת,
 בְּשׁוּגָג - יֹאכֵל,
 בְּמִזִּיד - לֹא יֹאכֵל".

דְּשַׁבְּת שְׂאֵנֵי.

רפ"י

64. יז, ב

על מה נחלקו על דג וביצה
שעליו שבית שמאי אומרים
שני תבשילין. צריך וזה
כתבשיל אחד שמחובר בו ובטיל
לגביה וב"ה אומרים דיו
בתבשיל אחד כזה:
ושוין שאם פרפר ביצה.
מבושלת ונתן לתוכו דלחודיה
קאי שהן שני תבשילין:
שרסק. מינצ"ר בלעז:
קפלוטות. כרתי פורי"ש בלעז:
כתנא דיין. דמתני' דקתני ב"ה
שרו בתבשיל אחד:

"בית שמאי אומרים:

שני תבשילין.

[ובית הלל אומרים:

תבשיל אחד.

ושוין בדג וביצה שעליו שיהו שני תבשילין"].

מתניתין דלא כי האי תנא,

דתנא:

"אמר רבי שמעון בן אלעזר:

מודים בית שמאי ובית הלל על שני תבשילין שצריך,

על מה נחלקו?

על דג וביצה שעליו,

שבית שמאי אומרים: שני תבשילין.

ובית הלל אומרים: תבשיל אחד.

ושוין שאם פרפר ביצה ונתן לתוך הדג,

או שרסק קפלוטות ונתן לתוך הדג,

שהו שני תבשילין".

אמר רבא:

הלכתא כתנא דיין, ואליקא דבית הלל.

.65 יז, ב

"אָכְלוּ אוּ שְׂאָבְדוּ הָרִי זֶה לֹא יִבָּשֶׁל עָלָיו [בַּתְּחִלָּה,
וְאִם שָׁיִר מִמֶּנּוּ כֹּל שֶׁהוּא - סוּמְךָ עָלָיו לְשַׁבַּת"] .

אָמַר אַבְיִי:

נִקְטִינָן: הַתְּחִיל בְּעִיסָתוֹ וְנֵאֱכַל עִרוּבוֹ - גּוֹמֵר .

רַס"י

אם התחיל בעיסתו. לתקנה
ולאפותה ע"י עירובו:

66. יז, ב - יח, ב

רפ"י

מתני'

מטבילין את הכל. כל הצריך טבילה בין אדם בין כלים:

מלפני השבת. דקיי"ל ברי"ה (דף טז): חייב אדם לטהר את עצמו ברגל דכתיב ובנבלתם לא תגעו (ויקרא יא) ומוקים לה ברגל הלכך יטביל מערב: שבת דאסור להטביל בשבת וביו"ט:

ובית הלל אומרים כו'. והא דנקט שבת רבותא אשמועינן לבי"ה דאפי' בשבת שרו באדם ובגמרא מפרש מאי טעמא דכלים אסורים:

ושוין שמשיקין את המים. מי שיש לו מים יפין לשתות ונטמאו ממלא מהן כלי אבן ונותנם במקוה מים מלוחים עד שמשיק מים למים ונמצאו אלו זרועים ומחוברים למי המקוה ובטלי אגביהו וטהרו ואין עוד טהרה במקוה לכל אוכל ומשקה אלא למים ולא בתורת טבילה אלא בתורת זריעה כדאמרין בפסחים בפרק כל שעה (דף לד): אבל לא מטבילין. בגמרא מפרש שאין נותנין אותן בכלי עץ טמא הצריך טבילה להשיקן בו כדי להעלות טבילה לכלי אגב השקת המים:

ומטבילין מגב לגב. ביום טוב: **ומחבורה לחבורה.** בגמרא מפרש לה:

גמ'

ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים. ממקומו עד המקוה:

ומי גזרינן. ומי אחמור רבנן כולי האי בהך תקנתא דטבילת כלים למגור התיירא אטו אסורא וגזרה לגזירה:

ותסברא. דהא קושיא הוא:

מזהר זהיר בהו. שלא יטמאו וכיון דזהיר בהו הויא להו טומאתן מלתא דלא שכיחא ולא גזרו בה רבנן:

מדלין. מים:

בדלי טמא והוא טהור. מאליו והא לא דמי למטביל כלי עייג מימיו דמתני' דאסור דהתם כל עצמו לא בא אלא לטהר בין מים בין כלי הלכך מוכחא מילתא דטבילה וטעמא דטבילה אסורה משום דנראה כמתקן כלי והאי מחזי אבל הכא אין הכל יודעים שהדלי טמא והרואה אומר לשאוב מים הללו היה צריך:

נגזור דלמא אתי לאטבוליה בעיניה. בלא שאיבת מים:

מתוך שלא הותרה לו. טבילה זו אלא עיי' דליו בשאיבתו שאין כן דרך שאר טבילות:

זכור הוא. שהטבילה אסורה ביי"ט: **כלי שנטמא מערב י"ט.** ובאב הטומאה כדלקמן:

אין מטבילין אותו ביי"ט. הואיל והיה לו להטבילן מבעוד יום:

בי"ט מטבילין אותו ביי"ט. וישתמש בו היום חולין שאין צריכין הערב שמש:

משנה

חל להיות אחר השבת.

בית שמאי אומרים:

מטבילין את הכל מלפני השבת.

ובית הלל אומרים:

כלים - מלפני השבת,

ואדם - בשבת.

ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרו, אבל לא מטבילין,

ומטבילין מגב לגב, ומחבורה לחבורה.

גמרא

דכולי עלמא, מיהת כלי בשבת - לא.

מאי טעמא?

אמר רבה:

יהא, גזרה אשמא יטלנו בידו ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים.

אמר ליה אבוי:

יש לו בור פחצרו - מאי איכא למימר?

אמר ליה:

גזירה בור פחצרו, אטו בור ברשות הרבים.

התיינח שבת,

ביום טוב - מאי איכא למימר?

גזרו יום טוב אטו שבת.

ומי גזרינן?!

והא תנן:

"ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרו אבל לא מטבילין",

ואי איתא - נגזור השקה אטו הטבילה!

ותסברא?

אי אית ליה מים יפים - הני למה לי למעבד להו השקה?

אלא, דלית ליה.

וכיון דלית ליה מזהר זהיר בהו.

איתיביה:

"מדלין בדלי טמא והוא טהור",

ואי איתא - נגזור דלקמא אתי לאטבוליה בעיניה!

שאני התם,

מתוך שלא הותרה לו אלא על ידי דליו זכור הוא.

איתיביה:

"כלי שננטמא מערב יום טוב - אין מטבילין אותו ביום טוב,

ביום טוב - מטבילין אותו ביום טוב".

ואם איתא - נגזור דיום טוב אטו דערב יום טוב!

רש"י

דלא שכיחא. שהרי הכל מטהרין ברגל וכל שכן שזהירין מלהטמא:

כלי שנטמא באב הטומאה. מערב י"ט כדלעיל:
אין מטבילין אותו ב"ט. דכיון דטמא מן התורה הוה ליה כמתקן:

בולד הטומאה. אין כאן תקון דמדאורייתא טהור מעליא הוא שאין כלי טמא אלא באב הטומאה כדתיניא (בהכל שוחטין (דף כה). אוכל ומשקה מטמאין מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מטמאין מאויר כלי חרס משום דהוה ליה ולד הטומאה שמה שבתוכו אין מיטמא מחמת השרץ אלא מחמת אויר כלי יש מפרשים כלי שנטמא באב הטומאה אפילו נטמא ב"ט אין מטבילין אותו ב"ט וטעמא משום דבעי הערב שמש דאורייתא צריכה הערב שמש הלכך הואיל ואינו ראוי היום לתשמיש לא יטבילנו וקשיי לי הרי ראוי להשתמש בו חולין שאין הערב שמש אלא לתרומה וקדשים כדנתן טבל ועלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בקדשים (נגעים פרק יד מ"ג):

ולד הטומאה היכי משכחת לה. מי הוא הצריך להטבילו אינו אלא כהן דהא ולד הטומאה ראשון וכלי שנטמא בו שני ומותר לחולין שאין שני עושה שלישי בחולין וא"צ להטבילו אלא לתרומה:

זריזין הן. ולא אתו למשרי דאב הטומאה אי נמי זריזין מלבא טומאה לכליהן והויא מלתא דלא שכיחא:

שאין לה בגדים. טהורים להחליף ולבבוש אחר טבילתה והיום י"ט ואינה יכולה להטביל את אלו שעליה:

מערמת וטובלת. כשהיא לבושה וסלקא לה טבילה אף לכלים ולא מוכחא מלתא שהיא מתקנת דלטבילת עצמה נכנסה ואדם מותר לטבול כב"ה דנראה כמיקר כדלקמן:

רב יוסף אמר. טעמא דמתניי דטבילת כלים בשבת וי"ט אסירא משום סחיטת בגדים שאף הן בכלל כלים:

שמא ישהא. אי שרית ליה לאטבולינהו ביו"ט משהי להו עד י"ט שהוא פנוי ואתי בהו בתוך כך לידי תקלה להשתמש בהן תרומה:

רבא אמר. טעמא דמתניי מפני שנראה כמתקן כלי ודמיה לתקנת מלאכה וגזור עלה מדרבנן:

תינח מים יפין. שדרך לרחוץ בהן:

וטומאה ביום טוב מלתא דלא שכיחא היא, ומלתא דלא שכיחא - לא גזרו בה רבנן.

איתיביה:

"כלי שנטמא באב הטומאה - אין מטבילין אותו ביום טוב. בולד הטומאה - מטבילין אותו ביום טוב."
ואם איתא - נגזור הא אטו הא!

ולד הטומאה, היכי משכחת לה? גבי פהנים, פהנים זריזין הם.

תא שמע:

דאמר רב חייא בר אשי אמר רב:
נדה שאין לה בגדים, מערמת וטובלת בבגדיה.
ואם איתא - נגזור דלמא אתי לאטבולי בעינייהו!

שאני התם:

מתוך שלא הותרה לה אלא על ידי מלבוש, זכורה היא.

רב יוסף אמר:

גזרה משום סחיטה.

אמר ליה אב"י:

תינח: כלים דבני סחיטה נינהו, כלים דלאו בני סחיטה נינהו - מאי איכא למימר?

אמר ליה:

גזרה הני אטו הני.

איתיביה כל הני תיובתא,

ושני ליה כדשנינן.

רב ביבי אמר:

גזרה שמא ישקא.

תניא פוותיה דרב ביבי:

"כלי שנטמא מערב יום טוב - אין מטבילין אותו ביום טוב. גזרה שמא ישקא."

רבא אמר:

מפני שנראה כמתקן כלי.

אי הכי, אדם נמי!

אדם נראה כמיקר.

הא תינח: מים יפים, מים רעים - מאי איכא למימר?

אמר רב נחמן בר יצחק:

רפ"י

יחב, פְּעָמִים שְׁאֵדָם בָּא אֲבָשָׁרְב, וְרוּחֵן אֲפִילוּ בְּמֵי מִשְׁרָה.

תֵּינַח: בִּמְוֹת הַחֲמָה, בִּמְוֹת הַגְּשָׁמִים - מֵאֵי אֵיכָא לְמִימַר?

אָמַר רַב נַחְמָן בְּרִי יִצְחָק:

פְּעָמִים שְׁאֵדָם בָּא מִן הַשְּׂדֵה מְלוּכְלָךְ בְּטֵיט וּבְצוּאָה וְרוּחֵן אֲפִילוּ בִּמְוֹת הַגְּשָׁמִים.

תֵּינַח: בְּשֶׁבֶת, בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים - מֵאֵי אֵיכָא לְמִימַר?

אָמַר רַבָּא:

מֵי אֵיכָא מִיְדֵי דְבְשֶׁבֶת שְׂרִי, וּבְיוֹם הַכַּפּוּרִים אָסוּר?!

אָלָא הוּאִיל וּבְשֶׁבֶת שְׂרִי, בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים נְמִי שְׂרִי.

וּמִי אֵית לִיה לְרַבָּא 'הוּאִיל'!?

וְהִתְנַן:

"הַחוּשׁ בְּשִׁינְיוֹ - לֹא יִגְמַע בְּהֵן אֶת הַחוּמָּץ,

אֲבָל מְטַבֵּל הוּא בְּדַרְכּוֹ וְאִם נִתְרַפָּא נִתְרַפָּא" (שבת קיא.).

וְרַמְיָן עָלָה:

"לֹא יִגְמַע - וּפּוֹלֵט,

אֲבָל מִגְמַע - וּבּוֹלֵעַ"!

וְאָמַר אַבְי:

כִּי תִנּוּ נְמִי מִתְנִיתִין מִגְמַע וּפּוֹלֵט תִּנּוּ.

וְרַבָּא אָמַר:

אֲפִילוּ תִימָא: מִגְמַע וּבּוֹלֵעַ,

וְלֹא קִשְׂיָא:

כָּאן - קוֹדֵם טְבוּל,

כָּאן - לְאַחַר טְבוּל.

וְאִם אֵיתָא - נִימָא 'הוּאִיל' וְקוֹדֵם טְבוּל שְׂרִי, לְאַחַר טְבוּל נְמִי שְׂרִי!

הֲדַר בֵּיה רַבָּא מֵהֵיא.

וּמָמָא דְמֵהֵיא הֲדַר בֵּיה?

דְלָמָא מֵהֵא הֲדַר בֵּיה?

לֹא סְלָקָא דְעֵתָהּ,

דְתִנָּא:

"כָּל חִיבֵי טְבִילוֹת: טוֹבְלִין בְּדַרְכּוֹ, בִּין בְּתַשְׁעָה בָּאָב בִּין בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים".

בשרב. חום:

מי המשרה. ששורין הפשתן בהן:

ביום הכפורים. שאסור ברחיצה משום ענוי ומותר בטבילת מצוה כדלקמן:

מאי איכא למימר. הא ודאי מוכחא מלתא דלטבילה מתכוין ולא כמיקר:

מי איכא מידי. דמלאכה דבשבת שרי וליכא איסור דרבנן משום דדמיא למלאכה:

וביום הכפורים אסור. משום מלאכה כי הא דבעית למסרי עליה משום דנראה כמתקן:

כיון דבשבת. דחמירא במלאכה שרי משום טעמא דמיקר:

ביום הכפורים נמי שרי. ואע"ג דלא נראה כמיקר שלא תחמיר לענין מלאכה ביום הכפורים משבת:

ומי אית ליה הואיל. באיסורי שבת כה"ג משום דשרי בהא לא תשרי בהא:

לא יגמע בהן את החומץ. לרפואה דכל רפואה בשבת גזור בה רבנן משום שחיקת סממנין שהיא אב מלאכה טוחן:

אבל מטבל הוא. בו מאכלו כדרכו:

לא יגמע ופולט. דמוכחא מלתא דלרפואה עביד: ואמר אבוי גרסינן:

ורבא אמר. גרסינן:

קודם טבול. קודם אכילה מגמע ובוֹלַע דלא מוכחא מלתא דלרפואה דסברי חומץ אהני ליה למיכל:

לאחר טבול. לאחר אכילה וטבל מאכלו בחומץ דמוכחא מלתא דלאו חומץ בעי למטעם אלא משום רפואה ואמאי הרי קודם אכילת שבת היה מותר ובחצי שבת אתה אוסרו ובחצי שבת אתה מתירו:

נימא הואיל. וקודם אכילה שרי דנראה כחפץ בבליעת חומץ לאחר אכילה נמי שרי שאין חלוק בשיעור של שבת:

הדר ביה רבא מההיא. דחומץ ושנייה כאבוי ואת זו דטבילה דאית ליה הואיל אמר לאחר חזרה:

דלמא מהא. דטבילה דיוה"כ הדר ביה ושל חומץ אמר באחרונה:

לא ס"ד. למיסר טבילה ביוה"כ:

בין בתשעה באב בין ביום הכפורים. ואע"פ שאסורין ברחיצה:

67. יח, ב - יט, א

רס"י

אין מטבילין כלי. הצריך טבילה על גב השקת מימיו לטהרו:

הכי גרסינן דתניא אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרו דברי רבי וחכמים אומרים מטבילין כלי על גב מימיו לטהרו ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרו מני אי רבי קשיא השקה אי רבנן קשיא הטבלה אי בעית אימא רבי אי בעית אימא רבנן אי בעית אימא רבי מתניתא רישא ביי"ט וסיפא בשבת וכולה מתני' ביי"ט ואי בעית אימא רבנן וכולה מתני' בשבת. וה"פ אי רבי קשיי השקה דרבי אסר ומתני' תנן משיקין אי רבנן קשיא הטבלה דאינהו שרו להטביל ומתניתין קתני אין מטבילין ומשני רישא דמתניתא רישא דמלתא דרבי דאירי בהטבלה לאוסרה הא השקה שריא איירי ביי"ט וסיפא דמלתא דאסר אף השקה איירי בשבת וכן רבנן נמי רישא איירי ביי"ט וסיפא איירי בשבת והכי קאמר מטבילין כלי על גב מימיו לטהרו ביי"ט וכל שכן דמשיקין ומשיקין את המים בכלי אבן בשבת השקה אין הטבלה לא ובתוספתא דביצה ודשבת בהדיא תני בה הכי אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו ביי"ט ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרו בשבת דברי רבי וחכמים אומרים כו' והשתא דברייתא מתוקמא הכי אי בעית אימא מתני' רבנן היא וכולה מתני' בשבת הלכך הטבלה אסירא והשקה שריא כרבנן דאמרי משיקין את המים בכלי אבן לטהרו בשבת השקה הוא דשריא הא הטבלת כלים אסירא:

ואי בעית אימא רבי קתני לה וכולה מתני' ביי"ט כדאמרינן אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו ביי"ט הטבלה הוא דלא הא השקה בכלי אבן שפיר דמי ובספרים שלנו נחלפה רישא לסיפא וסיפא לרישא דכתוב בהו ברישא אין משיקין והדר אין מטבילין ועל כן רוב התלמידים שגו בפירושה של סוגיא זו ואין אדם יכול לישבה על כנה וגורסין מפני דוחק ומתני' רישא ביי"ט וסיפא בשבת ומפרשינן רישא דקתני משיקים ביי"ט קאמר ותנא השקה והוא הדין להטבלה וסיפא דקתני אבל לא מטבילין איירי בשבת ותנא הטבלה והוא הדין להשקה ואין ראוי לפרש כן לדרדקי דבי רב דאיי"כ ליתני קילתא ושמעינן ממירתא לשמעין הטבלה דמותרת ביי"ט ואנא אמינא דכל שכן השקה אבל השתא דאשמעינן משיקין איכא למימר דוקא קתני אבל הטבלה לא וכן לענין שבת דאשמעינן אבל לא מטבילין אי הוא הדין להשקה סבירא ליה הוה ליה לאשמועין אין משיקין ושמעינן כל שכן דאין מטבילין אבל השתא דאשמעינן אין מטבילין איכא למימר הא השקה שרי וסייג לדברי ספר התוספתא דכך מציינו בו במסכת שבת ובמסכת ביצה:

וְשׂוּיָו שְׂמִשְׁקִין אֶת הַמַּיִם בְּכֵלֵי אֶבֶן [לְטַהְרוֹ, אֲבָל לֹא מְטַבְּלִין, וּמְטַבְּלִין מֵגַב לְגַב, וּמַחְבֹּרֶה לְחֻבּוֹרֶה].

מאי "אבל לא מטבילין"?

אמר שמואל:

אין מטבילין את הפלי על גב מימיו לטהרו ביום טוב.

מני מתניתין?

לא רבי,

ולא רבנן.

דתניא:

"אין מטבילין את הפלי על גב מימיו לטהרו,

ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרו,

דברי רבי.

וחכמים אומרים:

מטבילין כלי על גב מימיו לטהרו,

ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרו."

מני?

אי רבי - קשיא השקה,

אי רבנן - קשיא הטבלה.

איבעית אימא רבי,

איבעית אימא רבנן.

"אי בעית אימא: רבי".

רישא דברייתא - ביום טוב.

וסיפא - בשבת.

וכולה מתניתין - ביום טוב.

יט, א "ואיבעית אימא: רבנן".

וכולה מתניתין - בשבת.

68. יט, א

רס"י

אין מטבילין אותו בין השמשות. מפני שהוא ספק לילה ונמצא מטביל ביי"ט: אף בחול. אם אנו רואין אדם המטביל כלי בין השמשות אנו צריכין להחזירו ולמחות בידו מפני שצריך הערב שמש וזה המטביל כלי בלילה ודאי דעתו להשתמש בו מיד ולא להמתין הערב שמש דלמחר: ותנא קמא לא בעי כו'. בתמיה: אשכחתינהו לרבנן דבי רב. לתלמידים שבבית המדרש: מעשיו. דקא רהיט במרוצה: מידע ידע דבעי הערב שמש. והיינו דרהיט כסבור להספיק קודם יציאת היום וכשיראה שלא יספיק הואיל ובא למקוה גומר טבילתו וממתין מלהשתמש בו עד שיעריב שמשו למחר הלכך בין השמשות דיי"ט אסור משום דמטביל ביי"ט שלא לצורך אבל בחול לא מחינן ביה דמחשבתו ניכרת שלהערב שמשו הוא מתכוין מתוך מעשיו של מרוצתו: דכולי עלמא לא פליגי. דודאי ניכרת באיניש דעלמא והאי גברא דאפליג ביה רבי שמעון שזורי ואמר דלא אמרינן ביה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו: כגון דאיטמי ליה מנא אחרינא בפחות מכעדשה מן השרץ ואתא לשיולי וכו': הא הוא דלא גמיר. דלא כתיב בהדיא בכעדשה אבל הערב שמש דבהדיא כתיב מגמר גמיר ובכהן עסקינן דמשתמש בו תרומה:

תנו רבנן:

"כלי שננטמא מערב יום טוב - אין מטבילין אותו בין השמשות.

רבי שמעון שזורי אומר:

אף בחול - אין מטבילין אותו,

מפני שצריך הערב שמש".

ותנא קמא לא בעי הערב שמש?!

אמר רבא:

אשפחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקא אמרי:

במחשבתו נכרת מתוך מעשיו קמפליגי,

והיכי דמי?

כגון דנקיט מנא בידיה ורהיט ואזיל בין השמשות לאטבוליה,

מר סבר: האי דקא רהיט ואזיל מידע ידע דבעי הערב שמש.

ומר סבר: מחמת מלאכתו הוא דקרהיט.

ואמינא להו: אנא במחשבתו נכרת מתוך מעשיו, דכולי עלמא לא פליגי,

כי פליגי: כגון דאיטמי בפחות מכעדשה,

ואתא לקמיה דרבנן לשיולי בפחות מכעדשה - איטמי אי לא?

מר סבר: מדקא לא גמיר, הערב שמש נמי לא גמיר.

ומר סבר: הא הוא דלא גמיר, הא הערב שמש גמיר.

69. יט, א**רפ"י**

הרוצה לעשות גתו על גב כדו.
מי שהיו כליו טמאין והטבילין
לדעת דריכת זיתיו ונמלך
לעשות גתו:

עושה. גתו על גב טבילה זו
שהטביל לשם כדו וא"צ לחזור
ולהטביל לשם גת וההיא טבילה
שניה הבא להחמיר על עצמו
ולהטביל קתני מתניתין שהוא
מטביל ביי"ט שאין כאן תקון
כלי ואינה טבילה שהרי אינה
צריכה:

בחבורה זו. על פסחו והיה טמא
או כליו טמאין וטבל לדעת כן:
הרשות בידו. וא"צ לחזור
ולטבול וקאמרה מתני' דאם בא
להחמיר ולהטביל כליו לשם
חבורה האחרת מטביל ביום
טוב:

"וּמְטַבֵּילִין מִגַּב לְגַב, [וּמְחַבְּרָה לְחַבְּרָה]".

תנו רבנן:

"כִּיצַד מִגַּב לְגַב?"

הְרוּצָה לַעֲשׂוֹת גְּתוֹ עַל גַּב כְּדוֹ.

וְכְדוֹ עַל גַּב גְּתוֹ עוֹשָׂה.

כִּיצַד מִחַבְּרָה לְחַבְּרָה?"

הִיא אוֹכֵל בְּחַבְּרָה זוֹ וְרוּצָה לְאָכֹל בְּחַבְּרָה אַחֶרֶת - הֶרְשׁוֹת בְּיָדוֹ."

70. יט, א - כ, א

רפ"י

מתני'

מביאין שלמים. ביו"ט לפי שיש בהן אכילת אדם:
ואין סומכין עליהן. שהסמיכה אסורה משום שבות שבכל כחו היה סומך והוי ליה משתמש בבעלי חיים ותנן אין רוכבין על גבי בהמה (לקמן דף לו:):
אבל לא עולות. אין מביאין עולות חוץ מתמידין ומוספין שהן קרבן צבור וזמנן קבוע אבל עולת יחיד לא יביא לפי שאין בה אכילת הדיוט וכתוב (שמות יב) יעשה לכם ולא לגבוה:

גמ'

מחלוקת בשלמי חגיגה לסמוך ועולת ראייה ליקרב. מתני' דמודו תרוייהו בשלמים להביא ולא אפלוג בהו אלא בסמיכתן בשלמי חגיגה מודו ב"ש בהבאתן מפני שהן חובת היום כדאמרינן בחגיגה (דף ט.) מוחגותם אותו חג ועולה שנחלקו אף בהבאתן בעולת ראייה נחלקו וההיא הוא דקא שרו ב"ה מפני שהיא של יום טוב דנפקא לן מולא יראו פני ריקם (שמות כג):
אבל נדרים ונדבות. הואיל ואין זמנן היום כלל דברי הכל אין קרבין ואפ"י שלמים וכ"ש עולות דיכול להביאן לאחר זמן ואף על גב דחגיגה וראייה יש להן תשלומין כל שבעה שרו בה שמוא יאנס ולא יקריבנה בשאר הימים ותנן עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו והכי מפרש בברייתא לקמן דמשום האי טעמא שרו לה:
שאינה של יום טוב. כגון נדר ונדבה:
שאינה קרבה. דאית בה תרתי לאסורא אין בה אכילת אדם ואפשר לאחר זמן:
ועל שלמים שהן של י"ט. כגון חגיגה ושלמי שמחה:
שקרבין. דאיכא תרתי להתירא אכילת אדם והן זמנן ברגל ואם יעבור הרגל בטל קרבנו:
ועל שלמים שאינן וכו'. אלמא שלמים דנדרים ונדבות לבית הלל קרבין וקשיא לעולא:
תנאי שקלת מעלמא. וכי לא משכחת תנא דאמר כעולא דתימא עולא כי ההוא סבירא ליה דאיצטריכא לך לשבושה להך מתני' ולתרוצה:
תנאי היא. אשכחן תנא אחרינא דקאי כעולא:
מחמת יום טוב. חגיגה ושמחה:

משנה

בית שמאי אומרים:
מביאין שלמים ואין סומכין עליהן.
אבל לא עולות.
ובית הלל אומרים:
מביאין שלמים ועולות, וסומכין עליהן.

גמרא

אמר עולא:
 מחלוקת בשלמי חגיגה - לסמוך. ועולת ראייה - ליקרב.
 דבית שמאי סברי: **"והחגותם אותו חג לה"** (ויקרא כג-מא) חגיגה - אין, עולת ראייה - לא.
 ובית הלל סברי: **"לה"** - כל ד"לה", אבל נדרים ונדבות - דברי הכל אין קריבין ביום טוב.
 וכן אמר רב אדא בר אבהו:
 נדרים ונדבות - אין קריבין ביום טוב.

מת"כ

"אמר רבי שמעון בן אלעזר:
לא נחלקו בית שמאי ובית הלל:
על עולה שאינה של יום טוב - שאינה קרבה ביום טוב,
ועל שלמים שהן של יום טוב - שקריבין ביום טוב.
על מה נחלקו?
על עולה שהיא של יום טוב,
ועל שלמים שאינן של יום טוב.
שבית שמאי אומרים: לא יביא.
ובית הלל אומרים: יביא!"

תריץ ואימא הכי:

אמר רבי שמעון בן אלעזר:
לא נחלקו בית שמאי ובית הלל:
על עולה ושלמים שאינן של יום טוב - שאין קריבין ביום טוב.
ועל שלמים שהן של יום טוב - שקריבין ביום טוב.
על מה נחלקו?
על עולה שהיא של יום טוב,
שבית שמאי אומרים: לא יביא,
ובית הלל אומרים: יביא.

רב יוסף אמר:

תנאי שקלת מעלמא?
תנאי היא!
דתנאי:
"שלמים הבאים מחמת יום טוב ביום טוב,
בית שמאי אומרים:
סומך עליהן מערב יום טוב, ושוחטן ביום טוב.
ובית הלל אומרים:
סומך עליהן ביום טוב, ושוחטן ביום טוב,

יט,ב

אבל נדרים ונדבות - דברי הכל אין קריבין ביום טוב."

ר"י

אבל נדרים ונדבות כו'. ועולא דקאמר כי האי תנא: והני תנאי. דלקמן פליגי כי הני תנאי דלעיל בנדרים ונדבות: מפני חמץ שבה. על חלות לחם חמץ וגוי (ויקרא ז): ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב. ותודה נדרים ונדבות היא: בחג הסוכות. בחולו של מועד: רבי שמעון אומר כו'. לקמיה מפרש לה:

מביא אדם תודתו בחג הסוכות. לקמיה מפרש אפילו ביום טוב קאמר ויוצא בה משום שלמי שמחה ואף על פי שמחויב בתודה זו ועומד דתניא במסכת חגיגה (דף ח. ו) שמחת בחג לרבות כל מיני שמחות של בשר לשמחה מדלא כתיב והבאת שלמים ואכלת שם ושמחת ומיהו פשיטא לן דכל זמן שבת המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר (דברים כז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת והאי קרא בהר גרזים כתיב ולא בשלמי שמחת י"ט כתיב דשמחת י"ט אם יש לו בכורות ומעשר בהמה אין צריך להביא שלמים:

ואין יוצא בה משום חגיגה. דדבר שבחובה הוא וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ותודה זו כבר מחויב הוא בה ואין זו מן החולין שיהא פוטר בה חגיגתו: אמר מר. השתא מהדר אמילתיה לפרושי מאי דאמר לעיל בהקרבן נדרים ונדבות פליגי:

לבית הפסול. שממעט זמן אכילתן שאינו יכול לאכול חמץ אלא עד ארבע שעות ומתוך כך חמץ שבה בא לידי נותר: ר"ש אומר כו'. קס"ד למיסר נדרים ונדבות בחולו של מועד אתא:

השתא. לרבי שמעון דאסר הני סלותי מסלתינן. לוקטין עצים בשדה מן המחובר בחולו של מועד דתניא במועד קטן (דף יב:) קוצצין עצים מן המחובר במועד לצורך המועד:

והני תנאי כי הני תנאי, דתנאי:

"אין מביאין תודה בחג המצות, מפני חמץ שבה.

ולא בעצרת,

מפני שהוא יום טוב,

אבל מביא אדם תודתו בחג הסוכות.

רבי שמעון אומר:

הרי הוא אומר: "בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות" (דברים טז-טז) -

כל שבא בחג המצות - בא בחג השבועות, ובחג הסוכות.

וכל שלא בא בחג המצות - אינו בא בחג השבועות ובחג הסוכות.

רבי אלעזר ברבי שמעון אומר:

מביא אדם תודתו בחג הסוכות,

ויוצא בה ידי חובתו משום שמחה,

ואין יוצא בה משום חגיגה."

אמר מר:

"אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה."

פשיטא!

אמר רב אדא בריה דרב יצחק, ואמרי לה רב שמואל בר אבא: הכא בארבעה עשר עסקינן, וקסבר: אין מביאין קדשים לבית הפסול.

"ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב."

קסבר: נדרים ונדבות - אין קריבין ביום טוב.

"אבל מביא אדם תודתו בחג הסוכות."

אימת?

אילימא ביום טוב עצמו - והא אמרת: "ולא בעצרת מפני שהוא יום טוב"!

אלא בחולו של מועד.

"רבי שמעון אומר:

הרי הוא אומר: "בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות" (דברים טז-טז) -

כל שבא בחג המצות - בא בחג השבועות ובחג הסוכות,

וכל שלא בא בחג המצות - אינו בא בחג השבועות ובחג הסוכות."

מתקיף לה רבי זירא:

השתא סלותי מסלתינן - נדרים ונדבות מבעיא!?

אמר אביי:

בהקדמה - כולי עלמא לא פליגי דשרי,
 כי פליגי - למיקם עליה ב'בל תאחר',
 תנא קמא סבר: שלש רגלים אמר רחמנא אפילו שלא כסדרן.
 ורבי שמעון סבר: כסדרן - אין, שלא כסדרן - לא.

**"רבי אלעזר ברבי שמעון אמר:
 מביא אדם תודתו בחג הסוכות".**

אימת?

אילמא בחולו של מועד - היינו תנא קמא!

אלא ביום טוב, וקסבר: נדרים ונדבות קריבין ביום טוב - ומאי שנא חג הסוכות דנקט?

רבי אלעזר ברבי שמעון דטעמיה,

דתניא:

"רבי שמעון אומר:

לא יאמר "חג הסוכות" (דברים טז-טז) שבו הכתוב מדבר, למה נאמר?

לומר: שזה אחרון.

רבי אלעזר ברבי שמעון אומר:

לומר שזה גורם".

"יוצא בה משום שמחה ואינו יוצא בה משום חגיגה".

פשיטא!

דבר שבחובה הוא, וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין!

לא צריכא, דאף על גב דפריש.

כדבעא מניה רבי שמעון בן לקיש מרבי יוחנן:

האומר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה,

הריני נזיר ואגלח ממעות מעשר שני - מהו?

כא

אמר ליה:

נדור, ואינו יוצא.

נזיר, ואינו מגלח.

ההוא גברא דאמר להו הבו ליה ארבע מאה זוזי לפלוני ולנסיב ברתיה.

אמר רב פפא:

ארבע מאה שקיל, וברתיה אי בעי - נסיב, אי בעי - לא נסיב.

טעמא: דאמר "הבו ליה ... ולנסיב",

אבל אי אמר: "לנסיב והבו ליה", אי נסיב - שקיל, ואי לא נסיב - לא שקיל.

יתב מרימר וקאמר להא שמעתא משמיה דנפשיה.

אמר ליה רבינא למרימר: אתון הכי מתניתו לה?

אנן כדבעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן מתנינן לה.

רפ"י

אמר אביי בהקדמה כ"ע ל"פ דשרי.
 בחולו של מועד:

כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר. וכולה
 הך מתניי לענין בל תאחר איירי תנא קמא
 סבר כל המאחר נדרו שלש רגלים אפילו
 שלא כסדרן עובר בבל תאחר וטעמא יליף
 בר"ה (דף ד): מהאי קרא שלש פעמים
 בשנה וגוי למה לי למיכתב בחג המצות
 ובחג השבועות ובחג הסוכות כיון דכתיב
 שלש פעמים פשיטא דהני נינהו דהא
 מינייהו קסליק דלעיל מיניה כתיב שמור
 את חדש האביב שבעה שבועות תספור לך
 חג הסוכות תעשה לך ש"מ לבל תאחר
 לומר אלה קבעתי לך לתשלום מתנותיך
 ונדרים והיינו דקא אתא לאשמועינן עצה
 טובה כל מי שיש עליו תודה יביאנה בחג
 הסוכות ואפילו הוא רגל ראשון אחר נדרו
 שאם לא יביאנה עכשיו יצטרך לבא
 בשבילה לירושלים שהרי בעלותו ברגל
 בפסח לא יביאנה מפני חמץ שבה ולא
 בעצרת מפני שהוא יום טוב נמצא
 שאיחרה גי רגלים שלא כסדרן ואתא ר"ש
 למימר הרי הוא אומר כו' כסדרן אין
 שלא כסדרן לא הלכך הנודרה לפני סוכות
 יש לו שהות עד לשנה הבאה וה"ק כל
 שבא בחג המצות כגון שנדר קודם הפסח
 והיה עליו להביאה בחג המצות בא בחג
 השבועות שלאחריו או בחג הסוכות ואין
 לו עוד שהות וכל שאינו בא בחג המצות
 שלא היתה עליו להביאה בפסח כגון שנדר
 אחר הפסח אינו בא כלומר אינו צריך
 להביאה לא בחג השבועות שלאחריו ולא
 בחג הסוכות שיש לו שהות עד הסוכות
 של שנה הבאה שעברו שלש רגלים
 כסדרן:

אלא ביום טוב וקסבר כו'. והיינו תנאי:

לא יאמר חג הסוכות. כשהחזיר הכתוב
 להזכירן שלש רגלים לבל תאחר לא היה
 צריך לכתוב ובחג הסוכות כיון שכתוב
 שלש פעמים בשנה וכתב בחג המצות ובחג
 השבועות דממילא ידענא דבו היה הכתוב
 מדבר שבפרשת סוכות הוא עסוק ובו
 נכתב כתוב זה:

שזה אחרון. דבעינן כסדרן:

שזה גורם. את בל תאחר שאפילו נדר
 לפני החג כיון שעבר עליו חג הסוכות
 עובר:

דבר שבחובה הוא. דכתיב וחגותם:

מן החולין. ולא ממעות מעשר שני ולא
 מנדרים ונדבות שהוא מחויב ועומד בהן:
 דאף על גב דפריש. דכשנדר התודה פירש
 על מנת שיוצא בה ידי חגיגתו:

ואגלח ממעות מעשר שני. קרבנות שגזר
 עליו הכתוב ביום תגלחתו אקנה ממעות
 מעשר שני:

נדור. על התודה ואינו יוצא בה ידי
 חגיגה:

נזיר ואינו מגלח. ממעות מעשר אלא מן
 החולין דכיון דאמר הרי עלי נתחייב
 דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט וכי הדר
 אמר על מנת לאו מילתא היא:

ההוא גברא. מצוה מחמת מיתה היא:

להא שמעתא. דהאומר הרי עלי תודה
 ואצא בה ידי חגיגה:

משמיה דנפשיה. ולא אמר לה בלשון
 בעיא אלא מאלו אמרה האומר הרי עלי
 תודה ואצא בה ידי חגיגה הריני נזיר
 ואגלח ממעות מעשר שני נדור ואינו יוצא
 נזיר ואינו מגלח: אתון הכי מתניתו לה.
 מאליה ולא משמיה דרי יוחנן אנן כדבעא
 מיניה ריש לקיש מרי יוחנן מתנינן לה.
 דאדהר ליה ר' יוחנן הכי:

71. כ, א

רפ"י

ויקרב את העולה. עולת יום שמיני של מלואים שהטיל הכתוב על אהרן חובה ליום קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים (ויקרא ט):

ויעשה כמשפט. מה משפט האמור בעולת חובה על כרחיך כמשפט המפורש בעולת נדבה בויקרא קאמר שכל משפטי עולה ושלמים שם נאמרו ובשל נדבה דבר הכתוב דכתיב אדם כי יקריב מכם משמע לכשירצה יקריב וכתוב התם וסמך ידו ואתא האי כמשפט דכתיב בעולת חובה ללמד עליה שתטען סמיכה כשאר משפטי נדבה:

אמר ליה. ר' יצחק לתנא:

דאמר לך מני. הא דאיצטריך קרא להכי ולא גמר לה בבנין אב דמה מצינו בנדבה שהיא עולה וטעונה סמיכה אף חובה שהיא עולה כמותה תטעון סמיכה:

ב"ש היא. דאמר במתניתין מביאין שלמים של י"ט שהן חובה ואין סומכין עליהן וטעמא מאי משום דסמיכה בויקרא כתיב בשלמי נדבה ואם זבח שלמים קרבנו וסמך ידו וגו' וקא סברי לא גמרינן חובה מנדבה דפרכינן מה לנדבה שכן מצויה בכל שעה שירצה יתנדב ויביא תאמר בחובה שאינה אלא לכשיתחייב הלכך לא דחיא סמיכה דידיהו יום טוב הלכך עולת חובה נמי אי לאו דפרט בה קרא כמשפט לא הוה בעיא סמיכה דחובה מנדבה לא גמרינן:

וממאי דבית הלל כו'. דלמא לעולם חובה מנדבה לא גמרינן אלא בית הלל חובה מחובה גמרי שלמי חובה מעולת חובה הלכך עולת חובה בעיא האי קרא דכמשפט להיות מפורש בה ואי לא לא הוה ידעינן סמיכה לא בעולה ולא בשלמים דחובה והך מתניתא דברי הכל היא:

אתיא מבייניא. לעולם מתני' דתני תנא דברי הכל היא ואפי' לבי"ה בעיא קרא ומאחר דקי"ל סמיכה בעולת חובה מהאי קרא אתו להו שלמי חובה מתרוייהו משלמי נדבה ומעולת חובה במה מצינו בשלמי נדבה שטעונין סמיכה אף שלמי חובה שהן שלמים כמותן יטענו סמיכה וכי פרכת מה לשלמי נדבה שהן מצויין עולת חובה תוכיח שאינה מצויה וטעונה סמיכה אף אני אביא שלמי חובה שאעי"פ שאינן מצויין יטענו סמיכה וכי פרכת מה לעולת חובה שכן כליל תאמר בשלמי חובה שאינם כליל שלמי נדבה יוכיחו וחזר הדין לא ראי זה כראי זה לא ראי עולת חובה כראי שלמי נדבה לתלות טעם הסמיכה בראיה שכן מצוין דהך ראייה בעולת חובה ליתא ולא ראי שלמי נדבה כראי עולת חובה לתלות טעם הסמיכה בראיה שכן כליל דהא ליתא בשלמי נדבה וכתוב בהו סמיכה הצד השווה שבהן על כרחך תתלה טעם סמיכתן בטעם הצד השווה שבשניהם בעולת חובה ובשלמי נדבה הצד השווה שבשניהם שקרבן יחיד הן וטעונין נסכים [וסמיכה] אף אני אביא כל הטעון נסכים והוא קרבן יחיד שיטעון סמיכה ואתו להו שלמי חובה מהאי טעמא:

לא נחלקו על הסמיכה. בשלמי חובה שצריך אלא כך היו בית שמאי אומרים סומך עליהן מערב יום טוב ושוחטן ביום טוב ולא אמרינן תכף לסמיכה שחיטה:

הוא דאמר כי האי תנא כו' על תכף לסמיכה שחיטה שצריך. בדבר הטעון סמיכה כדכתיב וסמך ושחט:

על הסמיכה עצמה. אם טעונין שלמי חובה סמיכה:

תני תנא קמיה דרבי יצחק בר אבא:

"ויקרב את העולה ויעשה כמשפט" (ויקרא ט-טז) - כמשפט עולת נדבה, למד על עולת חובה - שטעונה סמיכה."

אמר ליה:

דאמר לך מני?

בית שמאי היא,

דלא גמרי שלמי חובה משלמי נדבה.

דאי בית הלל - כיון דגמרי שלמי חובה משלמי נדבה,

עולת חובה נמי לא תבעי קרא, דגמרי מעולת נדבה.

וממאי דבית הלל שלמי חובה משלמי נדבה גמרי?

דלמא מעולת חובה גמרי, ועולת חובה גופא בעיא קרא!

מאי שנא משלמי נדבה דלא גמרי?

שכן מצויין, מעולת חובה נמי לא גמרי, שכן כליל!

(אלא) אתיא מבייניא.

וסברי בית שמאי שלמי חובה לא בעו סמיכה!?

והתניא:

"אמר רבי יוסי"

לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הסמיכה עצמה שצריך,

על מה נחלקו?

על תכף לסמיכה שחיטה,

שבית שמאי אומרים: אינו צריך.

ובית הלל אומרים: צריך!"

הוא דאמר כי האי תנא,

דתניא:

"אמר רבי יוסי ברבי יהודה:

לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על תכף לסמיכה שחיטה שצריך,

על מה נחלקו?

על הסמיכה עצמה,

שבית שמאי אומרים: אינו צריך,

ובית הלל אומרים: צריך."

72. כ, א-ב

רפ"י

נקבה היא. שאין עולה נקבה :
ולזבחי שלמים הבאתיה. מרוב
 ענותנותו של הלל היה משנה
 מפני השלום :
כשכש להם בזנבה. כדי
 להטעותן שיהיו סבורים שהיא
 נקבה :
צאן קדר. מעולים היו :
שוב מעשה כו'. לאחר המעשה
 הזה היה מעשה בתלמיד אחד
 כו' :
מה זו סמיכה. שאתה רוצה
 לסמוך ולעבור על דברי ב"ש
 והלא אנו חלוקין עליכם :
אמר לו מה זו שתיקה. שהיה
 לך לשתוק ואינך שותק :
שתקו בניזיפה. בגערה :

תנו רבנן:

"מעשה בהלל הזקן שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליה ביום טוב,
 חברו עליו תלמידי שמאי הזקן, אמרו לו: מה טיבה של בהמה זו?
 אמר להם: נקבה היא, ולזבחי שלמים הבאתיה,
 נשפש להם בזנבה, והלכו להם.

ואותו היום גברה ידם של בית שמאי על בית הלל ובקשו לקבוע הלכה כמותן,
 והיה שם זקן אחד מתלמידי שמאי הזקן, ובבא בן בוטא שמו,
 שהיה יודע שהלכה כבית הלל, ושלח^א והביא כל צאן קדר שבירושלים, והעמידו בעזרה,
 ואמר: כל מי שרוצה לסמוך יבא ויסמוך,
 ואותו היום גברה ידן של בית הלל,
 וקבעו הלכה כמותן, ולא היה שם אדם שערער בדבר כלום.

כב

שוב מעשה בתלמיד אחד מתלמידי בית הלל שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליה,
 מצאו תלמיד אחד מתלמידי בית שמאי, אמר לו: מה זו סמיכה?
 אמר לו: מה זו שתיקה? שתקו בניזיפה והלך לו".

אמר אביי:

הלך האי צורבא מרבנן דאמר ליה חבריה מלתא,
 לא להדר ליה מלתא טפי ממאי דאמר ליה חבריה,
 דאיהו אמר ליה: "מה זו סמיכה?"
 וקא מהדר ליה: "מה זו שתיקה".

73. כ, ב

רפ"י

מקום שאסור להדיוט. שבת שאסור לעשות להדיוט כלום מותר לגבוה תמידין ומוספין: **מקום שמותר להדיוט.** י"ט דכתיב (שמות יב) הוא לבדו יעשה לכם כל צד צרכי אכילה: **אינו דין שמותר לגבוה.** כל צרכי אכילת מזבח ואפילו עולת ראייה: **נדרים ונדבות יוכיחו.** שיו"ט מקום המותר להדיוט הוא ואתם מודים לנו שאסורים להקריב והן צרכי גבוה: **אף זו קבוע לה זמן כו'. ויש** לחוש שמא יפשע או יאנס בשאר ימי המועד ולא יביא: **והלא כבר נאמר לה'.** וחגותם אותו חג לה': **אומרה בלשון אחרת.** להאי קל וחומר דבית הלל דלעיל: **כירה.** יש לה בית קבול לקבל שתי קדרות ושייך למימר בה סתומה ופתוחה: **במאי קמפלגי.** אבא שאול ותנא קמא אבא שאול דלא אמר אמרו להם בית שמאי נדרים ונדבות יוכיחו סבירא ליה נדרים ונדבות קרבין לבית הלל: **לא תימא מדאורייתא מחזא חזו.** דלהי משמע כל דלהי אפילו נדרים ונדבות: **שמא ישהה.** עד המועד שיהא לו בשר מצוי ברגל ושמא כשיבא המועד יארע לו אונס ונמצא מאחר נדרו: **מדאורייתא נמי.** סבירא ליה דאסור דכי כתיב להי דומיא דוחגותם קאמר עולות הדומות לחגיגה זמן קבוע ברגל כמותה: **דהא שתי הלחם.** דעצרת דחובת היום הן ואינן ראויין לבא קודם לכן דלגור בהו שמא ישהה הואיל ויכול לאפותן מערב י"ט אמור רבנן במסכת מנחות (דף צה:) דאין דוחין לא שבת כו' באפייתן דלאו דומיא דחגיגה הוא שזמן שחיטתה קבוע ברגל ואיניו יכול להקדים ולאחר:

תניא:

"אמרו להם בית הלל לבית שמאי:

וימה במקום שאסור להדיוט מותר לגבוה,

מקום שמותר להדיוט אינו דין שמותר לגבוה?!

אמרו להם בית שמאי:

נדרים ונדבות יוכיחו, שמותר להדיוט ואסור לגבוה.

אמרו להם בית הלל:

מה לנדרים ונדבות שאין קבוע להם זמן,

תאמר בעולת ראייה שקבוע לה זמן.

אמרו להם בית שמאי:

אף זו אין קבוע לה זמן.

דתנן:

"מי שלא חג ביום טוב ראשון של חג,

חוגג והולך כל הרגל בולו יום טוב האחרון של חג" (חגיגה ט.).

אמרו להם בית הלל:

אף זו קבוע לה זמן.

דתנן:

"עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו" (חגיגה ט.).

אמרו להם בית שמאי:

והלא כבר נאמר: "לכם" ¹⁷ (שמות יב, טז) - **ולא לגבוה.**

אמרו להם בית הלל:

והלא כבר נאמר: "לה" ¹⁸ (ויקרא כג, מא) - **בל דלה'.**

אם כן מה תלמוד לומר: "לכם"?

"לכם" - ולא לכותים,

"לכם" - ולא לבלבים.

אבא שאול אומרה בלשון אחרת:

וימה במקום שבירתך סתומה, בירת רבך פתוחה,

במקום שבירתך פתוחה - אינו דין שבירת רבך פתוחה!

וכן בדין שלא יהא שולחנך מלא ושולחן רבך ריקו!"

במאי קא מפלגי?

מר סבר: נדרים ונדבות - קרבין ביום טוב.

ומר סבר: אין קרבין ביום טוב.

אמר רב הונא:

לדברי האומר: "נדרים ונדבות - אין קרבין ביום טוב" -

לא תימא: מדאורייתא מחזא חזו, ורבנן הוא דגזרי בהו גזירה שמא ישהה,

אלא אפילו מדאורייתא נמי לא חזו,

דהא שתי הלחם דחובת היום נינהו וליכא למגזר שמא ישהה,

ואינו דוחה לא את השבת ולא את יום טוב.

¹⁷ וביום הראשון מקרא-קדש וביום השביעי מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכה לא-יעשה בהם אף אשר יאכל לך-נפש הוא לבדו יעשה לכם

¹⁸ וחגתם אותו חג לה' שבעת ימים בשנה חקת עולם לדורותיכם בחדש השביעי תחגו אותו

74. כ, ב - כא, א

רש"י

עבר ושחט מאי. מהו שיזרוק את הדם:
על מנת להתיר בשר באכילה. כלומר אם הבשר קיים שתחא זריקתו צורך יו"ט שיאכל הבשר היום זורק ואם לאו אינו זורק:
על מנת להקטיר אימורין לערב. אפילו אין כאן אלא לצורך הכשר קרבן להכשיר קרבן שאין יכול לזרוק בלילה והקטרת האימורין כשרה כל הלילה וימתין עד שתחשך ויקטירה:
לרבא לא זריק. אף על גב דלאו מלאכה היא גזור בה משום שבות:
כבשי עצרת. הבאים עם שתי הלחם כדכתיב בפרשת שור או כשב בעצרת ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים וגוי' (ויקרא כג):
שלא לשמן. שצריך לשחטן לשם שלמי צבור ושחטן לשם עולה:
לפני זמנו. קודם עצרת והם הופרשו לשם כבשי עצרת:
הדם יזרק והבשר יאכל. דקיימא לן כל הזבחים שנובחו שלא לשמן כשרים ליקרב ונאכלין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה:
ואם היתה שבת לא יזרוק. שהרי אסור לבשל ולצלוח היום ולא יאכל מן הבשר:
ואם זרק. ולא נמלך:
הורצה על מנת להקטיר כו'. כלומר ויקטיר אימורין לערב ולא יקטירם היום:
לכתחלה לא. הואיל ולא יאכל בשר היום:
שאני שבות שבת. החמירו חכמים בדבריהם בשבת מביום טוב:

איבעיא להו:

לדברי האומר: "נדרים ונדבות - אין קרבין ביום טוב", עבר ושחט - מאי?

רבא אמר:

זורק את הדם על מנת להתיר בשר באכילה.

רבה בר רב הונא אמר:

זורק את הדם על מנת להקטיר אימורין לערב.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

נטמא בשר,

או שאבד.

לרבא - לא זריק,

לרבה בר רב הונא - זריק.

מיתיבי:

"כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן,

או ששחטן ביו לפני זמנו בין לאחר זמנו - הדם יזרק, והבשר יאכל.

ואם היתה שבת - לא יזרוק,

ואם זרק - ^אהורצה,

כא,א

על מנת להקטיר אימורין לערב".

אם זרק,

דיעבד - אין,

לכתחלה - לא.

בשלא לרבא - ניחא,

אלא לרבה בר רב הונא - קשיא!

קשיא.

ואיבעית אימא:

שאני שבות שבת משבות יום טוב.

75. כא, א

רש"י

מה בין זה לנדר ונדבה. שחצין לו וחצין לגבוה ואסור לשוחטן מפני חלק גבוה:
עורבא פרח. עורב הפרח למעלה השיאו לדבר אחר:
כי נפק. רב אויא:
אמר ליה רבה בריה. דרב הונא לאבוה:
לאו היינו כו'. ולמה דחיתו והלך לו בכלימה:
אני היום סמכוני באשיות. יו"ט הוא ודרשתי לרבים וחליתי מטורח הדרשה וקורא אני עלי סמכוני באשיות הביאו לי סעודה ואסעוד:
דבעיא טעמא. וצריך אני להרהר ולעיין בה:
וטעמא מאי. סוגיא דגמרא הוא:
כהנים משלחן גבוה קא זכו. בחזה ושוק וה"ה לבעלים בשאר הבשר כעבד הנוטל פרס מבית רבו נמצאת כל השחיטה לשם גבוה:

בְּעָא מְנִיָּה רַב אֱוִיָּא סְבָא מְרַב הוּנָא:
 בְּהֵמָה חֲצִיָּה שֶׁל נְכָרִי וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל,
 מֵהוּ לְשַׁחֲטָהּ בְּיוֹם טוֹב?

אָמַר לִיה: מוֹתֵר.

אָמַר לִיה: וְכִי מַה בֵּין זֶה לְנִדְרִים וְנִדְבוֹת?

אָמַר לִיה: עוֹרְבָא פְּרַח.

כִּי נִפְקַ, אָמַר לִיה רַבָּה בְּרִיָּה:
 לֹא הֵינּוּ רַב אֱוִיָּא סְבָא דְמִשְׁתַּבַּח לִיה מַר בְּגוּיָה דְגַבְרָא רַבָּה הוּא?

אָמַר לִיה: וּמָה אֶעְבִּיד לִיה? אֲנִי הַיּוֹם: **"סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים"** (שיר השירים ב-ה), וּבְעָא מִינָאֵי מִלְתָּא דְבַעֲיָא טַעְמָא.

וְטַעְמָא מַאי?

בְּהֵמָה חֲצִיָּה שֶׁל נְכָרִי וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוֹתֵר לְשַׁחֲטָהּ בְּיוֹם טוֹב,
 דְּאִי אֶפְשֵׁר לְכַזֵּית בְּשֵׁר בְּלֹא שְׁחִיטָה.
 אָבֵל נְדָרִים וְנִדְבוֹת אֲסוּר לְשַׁחֲטָן בְּיוֹם טוֹב,
 דְּכֹהֲנִים כִּי קָא זְכוּ מִשְׁלַחַן גְּבוּהָ קָא זְכוּ.

76. כא, א

רש"י

חייבת בחלה. דלחם קרינא ביה:
ומערבין בה. ערובי חצרות להוציא מבתים לחצר שהבתים רשות לכל יחיד ויחיד והחצר רשות כולן וצריכים ערוב להוציא כל אחד מביתו לחצר:
ומשתתפים בה. שתוף קרי במבוי שחצירות הרבה פתוחין לו וכל חצרות שבש"ס לפני הבתים ויוצאים דרך חצר לרשות הרבים או למבוי:
ומברכין עליה. המוציא:
ומזמנים עליה. שלשה שאכלו כאחת:
ונאפת בי"ט. משום חלק הרועים:
ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. לילה הראשון של פסח שהוא מצוה לאכול מצה דכתיב בערב תאכלו מצות (שמות יב) ושאר הימים אם רצה לאכול שאר דברים בלא לחם הרשות בידו:
לפייסן בנבלה. ונמצאת כולה נאכלת לאדם:
ומי אית ליה הואיל. סוף סוף מפרנס הכלבים ממנה שהרי אין לו נבלה ומשום אסמכתא דהואיל ואילו היה לו נבלה קא שרית ליה:
מיו"ט לחול. לאחר שסעד אפה דהא ודאי לחול הוא:

אמר רב חסדא:

בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל - מותר לשחטה ביום טוב, דאי אפשר לכזית בשך בלא שחיטה.
 עיסה חציה של נכרי וחציה של ישראל - אסור לאפותה ביום טוב, דהא אפשר ליה למפלגה בלישה.

מתיב רב הונא בר הנילאי:

"עיסת כלבים,

בזמן שהרועין אוכלין ממנה:

חייבת בחלה,

ומערבין בה,

ומשתתפין בה,

ומברכין עליה,

ומזמנין עליה,

ונאפת ביום טוב,

ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח" (חלה א,ח).

ואמאי והא אפשר ליה למפלגה בלישה!

שאני עיסת כלבים,

הואיל ואפשר לפייסן בנבלה.

ומי אית ליה לרב חסדא 'הואיל'?

והא אתמר:

האופה מיום טוב לחול:

רב חסדא אמר: לוקה.

רבה אמר: אינו לוקה.

"רב חסדא אמר: לוקה" - לא אמרינן 'הואיל ומקלעי ליה אורחים חזי ליה, השתא נמי חזי ליה'.

"רבה אמר: אינו לוקה" - אמרינן 'הואיל'!

אלא, לא תימא: 'הואיל ואפשר',

אלא: כגון דאית ליה נבלה, דודאי אפשר לפייסן בנבלה.

77. כא, א-ב

רפ"י

בני באגא. ישראל הדרים בכפרים:
דרמו עלייהו קמחא דבני חילא. המלך הטיל עליהם לאפות ולבשל לבני חילו אנשי מלחמתו:
כל חדא וחדא כו'. ופליג רב הונא אדרב חסדא דאמר חציה של נכרי וחציה של ישראל אסור לאפותה:
התימני. מתמנת היה כדכתיב (שופטים טו) שמשון חתן התימני מתמנת:
אמש. כלומר בין הערבים של יו"ט:
בלשת. חיל גדול של גדודי נכרים שמחפשים ובולשין לשלול שלל:
יצא שכרכם. שנשכרתם בממוין יצא ואבד בשביל הפסד עונש שתענשו על חילול יו"ט: ולא לכלבים לא גרסינן:
והא חזי למיכל מניה. ולא יקפידו שהרי משלהן היה: היינו דקאמר ליה כו' לא גרס והכי גרס והא חזי לכלבים:
תנאי היא. דאיכא תנא דאסר לכלבים:
לכל נפש. אך אשר יאכל לכל נפש:

בעו מניה מרב הונא:

הני בני באגא דרמו עלייהו קמחא דבני חילא - מהו לאפותה ביום טוב?

אמר להו¹⁹:

חזינא אי יהי רפתא לינוקא ולא קפדי, כל חדא וחדא חזיא לינוקא - ושרי. ואי לאו - אסור.

והתניא:

"מעשה בשמעון התימני שלא בא אמש לבית המדרש בשחרית, מצאו רבי יהודה בן בבא, אמר לו: מפני מה לא באת אמש לבית המדרש? אמר לו: בלשת אגה לעירנו ובקשה לחטוף את כל העיר, ושחטנו להם עגל, והאכלנום, ופטרנום לשלום. אמר לו: תמה אני אם לא יצא שכרכם בהפסדכם, שהרי אמרה תורה "לכם"²⁰ (שמות יב, טז) - ולא לעובדי בוכבים". ואמאי הא חזי למיכל מניה!

אמר רב יוסף:

עגל טרפה הוא.

והא חזי לכלבים!

תנאי היא:

דתניא:

"אף אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם" (שמות יב, טז), ממשמע שנאמר: "לכל נפש" - שומע אני אפילו נפש בהמה במשמע, בענין שנאמר: "ומכה נפש בהמה ישלמה" (ויקרא כד-יח) תלמוד לומר: "לכם" - ולא לכלבים, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: אפילו נפש בהמה במשמע, אם כן מה תלמוד לומר "לכם"? "לכם" - ולא לעובדי בוכבים. ומה ראית לרבות את הכלבים ולהוציא את העובדי בוכבים? מרבה אני את הכלבים שמזונותן עליך, ומוציא אני את העובדי בוכבים שאין מזונותן עליך."

כא,ב

¹⁹ מסורת הש"ס.

²⁰ וביום הראשון מקרא-קדש וביום השביעי מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכה לא-יעשה בהם אף אשר יאכל לכל-נפש הוא לבדו יעשה לכם

רש"י

הני סופלי. גרעיני תמרין: היכי שדינן להו. כיון דלאדם לא חזו ומאכל לבהמה לא משתרי אסירי בטלטול: עושה אדם כל צרכו בפת. ומטלטל ע"י הפת ולא חיישינן לבזיון דאוכלין:

78. כא, ב

אמר ליה אב"י לרב יוסף: ולרבי יוסי הגלילי דאמר: "לכם" - ולא לכלבים", הני סופלי לחיותא היכי שדינן להו ביום טוב?

אמר ליה: הואיל וחזו להסקה.

תנינח ביבישתא, ברטיבתא - מאי איכא למימר?

אמר ליה: חזו להיסק גדול.

תנינח ביום טוב, בשבת - מאי איכא למימר?

מטלטלינן להו אגב ריפתא, כדשמואל, דאמר שמואל: עושה אדם כל צרכו בפת.

79. כא, ב

רש"י

ופליגא דרבי יהושע בן לוי. הא דרב הונא דלעיל דאמר אי כי יהבינן רפתא לינוקא כו':
שיורי כוסות. של יין ששרה בהן פתו ומטלטלן השמש להצניע הכוס:
דידן נמי. הא לא חזו דמאיסי:
כנונא. כלי שמשימים בו הגחלים:
אגב קטמיה. שהיינו צריכין לאפרו והוכן מע"ש לכסות רוק או צואה:
ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים. דלא חזו מטלטל להו עם כנונא:
הכא איסורי הנאה נינהו. ומוקצי טפי:
ולהוי כגרף של רעי. שמותר לטלטלו ולפנותו לאשפה מחמת מאוס כדאמרינן בפרק בתרא (דף לו:):
וכי עושין גרף של רעי לכתחילה. נהי דכי איתיה קמן מסלקינן ליה אבל לאתויי קמן או למיזל אנן לגביה כי היכי דנמאס עלן ונסלקיה מי שרי:

[בעו מניה מרב הונא:

הני בני באגא דרמו עלייהו קמחא דבני חילא - מהו לאפותה ביום טוב?

אמר להו:

חזינא אי יהבי ליה רפתא לינוקא ולא קפדי, כל חדא וחדא חזיא לינוקא - ושרי. ואי לאו - אסור].

ופליגא דרבי יהושע בן לוי,

דאמר רבי יהושע בן לוי:

מזמנין את הנכרי בשבת,

ואין מזמנין את הנכרי ביום טוב,

גזרה שמא ירבה בשבילו.

רב אחא בר יעקב אמר:

אפילו בשבת נמי לא,

משום שיורי כוסות.

אי הכי,

דידן נמי!

דידן - חזו לתרנגולין.

דידהו - נמי חזו לתרנגולין!

דידהו איסורי הנאה נינהו.

ולטלטלינהו אגב כסא,

מי לא אמר רבא:

מטלטלין כנונא אגב קטמיה, אף על גב דאיכא עליה שברי עצים!

התם - לאו איסורי הנאה נינהו,

הכא - איסורי הנאה נינהו.

אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא:

ולהוי כגרף של רעי!

אמר ליה:

וכי עושין גרף של רעי לכתחלה.

אדבריה רבא למר שמואל ודרש:

מזמנין את הנכרי בשבת,

ואין מזמנין את הנכרי ביום טוב,

גזרה שמא ירבה בשבילו.

מדימר ומר זוטרא כי הוה מקלע להו נכרי ביום טוב,

אמר ליה: אי ניחא לך במאי דטריחא לן - מוטב,

ואי לא טריחא יתירא אדעתא דידך לא טריחנן.

כ"י

80. כא, ב

מתני'

לא יחם אדם חמין. לרחוץ רגליו
אוכל נפש התיר הכתוב ולא
להבעיר אור בשביל רחיצה:
מדורה. היסק גדול:

גמ'

הנאת כל גופו. דמיא לאוכל
נפש:

משנה

בית שמאי אומרים:

לא יחם אדם חמין לרגליו,

אלא אם כן ראויין לשתייה.

ובית הלל: מתירין.

עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה.

גמרא

איבעיא להו:

האי "מדורה" - מאן קתני לה?

דברי הכל היא ושני להו לבית שמאי בין הנאת כל גופו להנאת אבר אחד?

או דלקא בית הלל קתני לה אבל בית שמאי לא שני להו?

תא שמע:

"בית שמאי אומרים:

לא יעשה אדם מדורה ויתחמם כנגדה.

ובית הלל: מתירין".

81. כא, ב - כב, א

רש"י

מתני'
ג' דברים כו'. מפי טעמא בגמרא:
אין זוקפין. משמע אם נפלה מנורה של מתכת אין זוקפין ומשיבין אותה:
פתין גריצין. ככרות עבים משום טרחא:
חררין. שאופים על הגחלים:

משנה

שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים רָבֵן גַּמְלִיאֵל מַחְמִיר בְּדַבְרֵי בֵּית שְׁמַאי:
אִין טוּמְנִין אֶת הַחֲמִין לְבַתְּחִלָּה בְּיוֹם טוֹב,
וְאִין זוֹקְפִין אֶת הַמְּנוֹרָה בְּיוֹם טוֹב,
וְאִין אוֹפִין פְּתִין גְּרִיצִין אֶלָּא רְקִיקִין.

אמר רבן גמליאל:

מִימֵיהֶן שֶׁל בֵּית אָבָא לֹא הָיוּ אוֹפִין פְּתִין גְּרִיצִין אֶלָּא רְקִיקִין,
אָמְרוּ לוֹ: מַה נַּעֲשֶׂה לְבֵית אָבִיךָ שֶׁהָיוּ מַחְמִירִין עַל עֲצָמוֹן,
וְמִקְלִין לְכָל יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת אוֹפִין פְּתִין גְּרִיצִין וְחַרְרִין.

גמרא

היכי דמי?

אִי דְאֵנַח עִירוּבֵי תְּבַשְׁלִין - מַאי טַעְמָא דְּבֵית שְׁמַאי?
וְאִי דְלֹא אֵנַח עִירוּבֵי תְּבַשְׁלִין - מַאי טַעְמָא דְּבֵית הֶלֶל?

אמר רב הונא:

לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ שְׁלֹא הֵנִיחַ עִירוּבֵי תְּבַשְׁלִין,
וְכַדִּי חֲיִיו שְׁרוּ לֵיהּ רַבָּנָן.

ורב הונא לטעמיה,

דאמר רב הונא:

מִי שְׁלֹא הֵנִיחַ עִירוּבֵי תְּבַשְׁלִין,
אוֹפִין לוֹ פֶּת אַחַת,
וְמִבְּשָׁלִין לוֹ קְדֵרָה אַחַת,
וְמִדְּלִיקִין לוֹ אֶת הַנֵּר.

כב, א

משום רבי יצחק אמרו:

אף צולין לו דג קטן.

תניא נמי הכי:

"מִי שְׁלֹא הֵנִיחַ עִירוּבֵי תְּבַשְׁלִין:

אוֹפִין לוֹ פֶּת אַחַת,

וְטוּמְנִין לוֹ קְדֵרָה אַחַת,

וְמִדְּלִיקִין לוֹ אֶת הַנֵּר,

וְמַחְמִין לוֹ קִיתוֹן אֶחָד.

וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אֵף צוֹלִין לוֹ דָּג קָטָן."

רבא אמר:

לְעוֹלָם שֶׁהֵנִיחַ, וְשֹׁאֲנֵי הַטְּמֵנָה,
דְּמוּחָא מְלֵתָא דְאֲדַעְתָּא דְשַׁבְּתָא קַעְבִּיד.

איתיביה אביי:

"חֲנֻנְיָה אוֹמֵר:

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים:

אִין אוֹפִין אֶלָּא אִם בֵּן עֶרֶב בִּפְתֵי,

וְאִין מְבַשְׁלִין אֶלָּא אִם בֵּן עֶרֶב בְּתַבְּשִׁיל,

וְאִין טוּמְנִין אֶלָּא אִם בֵּן הָיוּ לוֹ חֲמִין טוּמְנִין מְעָרֵב יוֹם טוֹב."

הָא הָיוּ לוֹ חֲמִין טוּמְנִין מִיְהָא עֵבִיד,

ואף על גב דמוכחא מלתא דאדעתא דשבת קעביד!

אלא אמר אביי:

כגון שערב לזה ולא ערב לזה,
וחנניה היא ואליבא דבית שמאי.

רפ"י

גמ'

שערב לזה ולא ערב לזה. אפה
ובשל מבעוד יום לשם ערוב ולא
טמן חמין:

82. כב, א

["שְׁלֹשָׁה דְבָרִים רַבּוֹ גַּמְלִיאַל מִחֲמִיר פְּדָבְרֵי בֵּית שְׁמַאי: ...]
וְאִין זֹקֶפִין אֶת הַמְּנוּרָה."

מאי קא עביר?

אמר רב חיננא בר ביסנא:

הכא במנורה של חליות עסקינן,

דמחזי כבונה,

דבית שמאי סברי - יש בנן בכלים.

ובית הלל סברי - אין בנן בכלים, ואין סתירה בכלים.

רש"י

במנורה של חליות. וכשנפלה

נפרדו חליותיה:

יש תורת בנין בכלים. ובונה

חייב בכל שהוא:

אין תורת בנין בכלים. ואינו

חייב אלא אם כן עשה בו

מלאכה כגון ממחק או מחתך

או אורג או תופר שהן אבות

מלאכות לעצמם אבל חזרת

חליות שאין בה אלא משום בנין

אין בונה אלא בבתיים ואהלים:

רפ"י

קם שמעיה. דעולא :
זקף לשרגא. שהיה רוצה
 שיסתלק השמן לאחוריו ולא
 ימשך אחר הפתילה ותכבה :
שרגא. נר של חרס קרויזו"ל
 בלע"ז :
הנותן שמן בנר. בשבת :
המסתפק. הנוטל ממנו ואוכל :
חייב משום מכבה. וכבוי בייט
 לא אשתרי :
לאו אדעתאי. עשה השמש מה
 שעשה :
קנבא. למחוט ראש הפתילה
 שנעשה פחם שקורין מוקי"ר
 בלעז :

83. כב, א

עולא איקלע לבי רב יהודה קם שמעיה זקף לה לשרגא.

איתיביה רב יהודה לעולא:

"הנותן שמן בנר:

חייב - משום מבעיר,

והמסתפק ממנו - חייב משום מכבה."

אמר ליה:

לאו אדעתאי.

אמר רב:

קנבא שרי.

84. כב, א

רש"י

מפני דבר אחר. לשמש מטתו :
 לעשות מחיצה. בסדין :
 בקעת. אישטיל"א :
 כדי לחוס עליה. שאין כבוי זה
 צורך י"ט ואני שמעתי דהוי ליה
 סותר ע"מ לבנות במקומו מותר
 אלמא לצורך יום טוב שיהנה
 היום שרי :
 ר' יהודה. דאמר לקמן מכשירי
 אוכל נפש שרו ודריש יעשה לכם
 לכל צרכיכם והאי נמי צרכיכם
 הוא וכן תשמיש ואנא דאסרנא
 כרבנן דדרשי הוא לבדו :

בְּעָא מִיְיָ אָבָא בְּרַ מְרִתָּא מֵאֲבִי:
 מֵהוּ לְכַבּוֹת אֶת הַנֵּר מִפְּנֵי 'דְּבַר אַחֲרִי'?

אָמַר לוֹ:
 אֶפְשָׁר בְּבֵית אַחֲרִי.

אֵין לוֹ בֵּית אַחֲרִי - מֵאִי?

אֶפְשָׁר לְעֲשׂוֹת לוֹ מַחֲצֵהָ.

אֵין לוֹ לְעֲשׂוֹת מַחֲצֵהָ - מֵאִי?

אֶפְשָׁר לְכַפּוֹת עָלָיו אֶת הַכָּלִי.

אֵין לוֹ כָּלִי - מֵאִי?

אָמַר לִיה: אָסוּר.

אִתִּיבִיה:

"אֵין מְכַבֵּין אֶת הַבְּקָעָת כְּדֵי לְחַוֵּס עָלֶיהָ,
 וְאִם בְּשִׁבְלִי שְׁלֵא יִתְעַשֵּׂן הַבֵּית אוֹ הַקְּדוּדָה - מוֹתֵר!"

אָמַר לִיה:

הֵהִיא רַבִּי יְהוּדָה הִיא,
 כִּי קְאָמִינָא אֲנָא לְרַבָּנָן.

רש"י

איתביה כו'. ואין לך עשון בית גדול מן הדלקה וצורך י"ט הוא לכבותה שלא יצטרך לישב בשרב ובגשמים:

85. כב, א

בעא מיניה אב"י מרבה: מהו לכבות את הדלקה ביום טוב? היכא דאיכא סכנת נפשות - לא קא מבעיא לי, דאפילו בשבת שרי. כי קמבעיא לי: משום אבוד ממונן - מאי?

אמר ליה: אסור.

איתביה:

"אין מכבין את הבקעת כדי לחוס עליה, ואם בשביל שלא יתעשן הבית או הקדרה - מותר!"

ההיא רבי יהודה היא, כי קאמינא אנא לרבנן.

86. כב, א

רפ"י

למכחל עינא. לשום בו כחול לרפואה:
רירא. שעושה ריר ביב"א והוא שקורין קצידי"ה בלע"ז שהוא עושה ריר שמגליד תמיד:
דיצא. פיי שנוקב כמו מחט כמו דף ביה מידי (חולין דף צג.):
דמא. שנקני"ר:
דמענתא. מדמעת תמיד:
קדחתא. לשון קדחה באפי (דברים לב) שורפת והוא שקורין איתקלפיישו"ן:
תחלת אוכלא. תחלת החולי של כל אלו דאפילו בשבת שרי כדאמרינן במסכת ע"ז (דף כח:): שורייני דעינא באובנתא דלבא תלו:
סוף אוכלא ופצוחי עינא. שקרוב להתרפאות הוא ואינו כוחל אלא להגיה מאורו:
איתיביה בקעת. שמוותר להנאת הגוף שלא יתעשן:
כדשנין. רבי יהודה היא דאמר לכל צרכיכם:
עמיץ ופתח. סוגר ופותח ריסי עיניו להכניס הכחול:
איכא רב זביד. שהיה מקשה לי כמותך:
ושניי ליה. ופרקתי לו:
מסייע אין בו ממש. מי שאינו עושה מלאכה ממש אלא מסייע מעט כי האי ובלאו הוא מתעבדא אין בו ממש והכי אמר במסכת שבת בהמצניע (דף צג.) גבי זה יכול וזה אינו יכול יכול חייב ושאינו יכול פטור ואע"ג דקמסייע בהדיה מסייע אין בו ממש:
מה שאין כן בביצה. דקדושה אחת הן ולא הקלו ביי"ט שני של ראש השנה אלא לענין מת בלבד:

בְּעָא מִיְיָה רַב אִשִּׁי מְאָמִימֵר:
 מַהוּ לְכַחֵל אֶת הָעֵינַן בְּיוֹם טוֹב?
 הִיכָא דְאִיכָא סַכְנָה, כְּגוֹן רִירָא, דִּיצָא, דְּמָא, דְּמַעְתָּא, וְקַדְחָתָא, וְתַחֲלַת אוֹכְלָא - לֹא מְבַעֲיָא לִי, דְאֶפִּילוּ בְּשַׁבַּת שְׂרִי.
 כִּי קַמְבַעֲיָא לִי: סוּף אוֹכְלָא וּפְצוּחֵי עֵינָא - מַאי?

אמר ליה:
 אסור.

איתיביה:
"אין מבכין את הבקעת!"

ושני ליה כדשנין.

אָמִימֵר שְׂרִי לְמַכְחַל עֵינָא מְנַכְרֵי בְּשַׁבַּתָּא.

איכא דאמרי:

אָמִימֵר גּוֹפִיָה כְּחַל עֵינָא מְנַכְרֵי בְּשַׁבַּתָּא.

אמר ליה רב אשי לאמימר:

מאי דעתך:

דאמר עולא בריה דרב עילאי: כל צרכי חולה עושין על ידי נכרי בשבת. ואמר רב המנונא: כל דבר שאין בו סכנה אומר לנכרי ועושה, הני מילי היכא דלא מסייע בהדיה, אבל מר קא מסייע בהדיה, דקא עמיץ ופתח!

אמר ליה:

איכא רב זביד דקאי פותך,

ושני ליה: מסייע אין בו ממש.

אָמִימֵר שְׂרָא לְמַכְחַל עֵינָא בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי שְׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

אמר ליה רב אשי לאמימר:

והאמר רבא:

מת ביום טוב ראשון - יתעסקו בו עממין, ביום טוב שני - יתעסקו בו ישראל, ואפילו בשני ימים טובים של ראש השנה, מה שאין כן בביצה.

כב,

אמר ליה:

אנא כנהרדעי סבירא לי,

דאמרי: אף בביצה.

ומאי דעתך? דלמא מעברי ליה לאלול - האמר רב חיינא בר פהנא מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר!

87. כב, ב

רש"י

בפסח. קא סלקא דעתך שאינו יכול לשמרה מהחמיץ:
וכמה פת עבה. שהתירו בית הלל:
שכן מצינו בלחם הפנים. שהוא מצה כדאמרינן בכל המנחות באות מצה (מנחות דף נז.) ועביו טפח כשמו לחם הפנים יש לו פנים ואין פחותין מטפח:
בזריזין. של בית גרמו שהיו אומנים וזריזים בדבר:
פת עמלה. בריי"א בלע"ז שהיה טעון ג' מאות שיפה שפשוף בידו וחמש מאות בעיטה באגרוף שף אחת בועט שתיים שף שתיים בועט שלש במנחות (דף עו.).
עצים יבשים. מט"ו באב היו פוסקין מלכרות עצים למערכה במסכת תענית (דף לא.) ומעצי לשכת העצים היו אופין ומבשלים כל צרכי מקדש:
בתנור חם. שמסיקין אותו בכל יום הן למנחות הן לצלי:
מתכת. במס' זבחים (דף צה:) אמרי' תנור של מקדש של מתכת היה משום שתי הלחם ולחם הפנים שאפייתן וקדושתן בתנור הוה ליה כלי שרת וכלי שרת דחרס לא עבדינן:
ביחוד. ביני לבינו:
ואיכא דאמרי. רב גופיה אמר שאלית את רבי ביחוד:
ומנו. רבו דרב רבינו הקדוש לשון אחר ביחוד בברור כדתנן בשקלים (פ"ו מ"ב) וידעו ביחוד ששם ארון נגזז:
פת מרובה. ולא משום חמוץ הוא אלא משום דטרח טרחא יתירא למחר וליום אחר:
וב"ה מתירין. כדאמרינן שהפת נאפה יפה כשהתנור מלא:
תניא נמי הכי. דבשאר יום טוב נמי נחלקו:

"ואין אופין פתין גרזין אלא דקיקין"

תנו רבנן:

"בית שמאי אומרים:

אין אופין פת עבה בפסח.

ובית הלל: מתירין"

וכמה "פת עבה"?

אמר רב הונא:

טפח,

שכן מצינו בלחם הפנים טפח.

מתקיף לה רב יוסף:

אם אמרו בזריזין, יאמרו בשאינן זריזין?!

אם אמרו בפת עמלה, יאמרו בפת שאינה עמלה?!

אם אמרו בעצים יבשים, יאמרו בעצים לחים?!

אם אמרו בתנור חם, יאמרו בתנור צונן?!

אם אמרו בתנור של מתכת, יאמרו בתנור של חרס?!

אמר רב ירמיה בר אבא:

שאלית את רבי ביחוד,

ומנו? רב.

מאי "פת עבה"?

פת מרובה.

איכא דאמרי:

אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב:

שאלית את רבי ביחוד,

ומנו? **רבינו הקדוש**.

מאי "פת עבה"?

פת מרובה.

ואמאי קרו ליה "פת עבה"?

משום דנפישא בלישה.

אי נמי,

באתריה דהאי תנא 'פת מרובה' "פת עבה" קרו ליה.

מכדי משום דקטרך טרחא דלא צריך הוא,

מאי אריא "פסח" אפילו בשאר ימים טובים נמי!

אין הכי נמי,

ותנא ביום טוב דפסח קאי.

תניא נמי הכי:

"בית שמאי אומרים:

אין אופין פת מרובה ביום טוב.

ובית הלל: מתירין"

88. כב, ב

רפ"י

מתני'

מכבדין בית המטות. בית המסיבה שאוכלין שם שהיו מסובין ואוכלין על גבי המטות: **מוגמר.** לבונה על גבי גחלים: **מקולס.** כרעיו ובני מעיו תלויין חוצה לו בצדו כשצולוהו והיו עושין זכר למקדש שכתוב בו על כרעיו ועל קרבו ומקולס לשון גבור מזויין שכלי זיינו תלויין לו בצדו כדמתרגמינן וכובע נחשת וקולסא דנחשא (שמואל א יז): **וחכמים אוסרין.** בשלשתן בכבוד משום אשוויי גומות ובמוגמר משום דלאו צורך כל נפש הוא ומהאי טעמא אסרינן ליה בכתובות בפרק ראשון (דף ז.) אשר יאכל לכל נפש דבר השוה לכל נפש וזה אינו אלא למפונקים או למי שריחו רע ובגדי מקולס מפני שדומה לקדשים ויאמרו מותר להקדיש ולאכול קדשים בחוץ:

גמ'

מחלוקת לגמר. כשאסרו חכמים לא אסרו אלא כשמניחו כדי לגמר בו כלים שנותן המחיתה עם הלבונה והגחלים תחת הבגדים להכניס בהן ריח דלאו להנאת הגוף הוא אלא להכשיר כלים אבל מניח לבונה על גבי גחלים להריח מותר שהנאת הגוף הוא ולאוכל נפש דמי והשתא למאי דקאמר רב אסי לא הוי טעמא דרבנן משום דבר השוה לכל נפש כדפרישית לעיל אלא משום דלקשוט כלים הוא מכויין ולקמן הדר ביה מחמת קושיא:

כשאורחים נכנסין. שהן קרויין לסעודת הנשיא לכבוד יום טוב: **ערדסיקאות.** אנצינציר"ש והם נבובים ומנוקבים:

ופוקקין נקביהן. לשמור העשן והריח שלא יצא:

אם כן. לא היו חביריו חלוקין עליו דאף בשבת מותר לעשות כן אלא ודאי ביום טוב היו מניחים לפיכך נחלקו עליו מכל מקום גמרינן מינה דלאו לגמר הוה אלא להריח ולכבוד האורחין ואפלוג רבנן עליה למיסר להניחו ביום טוב אליבא דתנא קמא ולר"א בר צדוק אפי' רבן גמליאל לא התיר ואת אמרת דברי הכל מותר:

מחלוקת להריח. התם הוא דשרי רבן גמליאל להניח ביום טוב כדי להריח כתנא קמא דרבי אליעזר בר צדוק ורבנן אסרי דבעינן דבר השוה לכל נפש:

משנה

אף הוא, אָמַר: **שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים לְהַקֵּל: מְכַבְּדִין בֵּית הַמִּטּוֹת, וּמְנִיחִין אֶת הַמּוֹגֵמֵר בְּיוֹם טוֹב, וְעוֹשִׂין גְּדֵי מְקוּלָס בְּלֵיל פְּסָחִים. וְחֻכְמִים אוֹסְרִין.**

גְּמָרָא

אָמַר רַב אָסִי: מְחֻלְקֵת לְגַמֵּר, אֲבָל לְהַרְיֵחַ - דְּבַרֵּי הַכֹּל מוֹתֵר.

מִיתִיבִי:

"אִין מְכַבְּדִין בֵּית הַמִּטּוֹת בְּיוֹם טוֹב, וְשֶׁל בֵּית רַבֵּן גַּמְלִיאֵל מְכַבְּדִין. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּר צְדוּק: פְּעָמִים הִרְבֵּה נִכְנַסְתִּי אַחַר אֲבָא לְבֵית רַבֵּן גַּמְלִיאֵל וְלֹא הָיוּ מְכַבְּדִין בֵּית הַמִּטּוֹת בְּיוֹם טוֹב, אֲלֵא מְכַבְּדִין אוֹתָן מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, וּפּוֹרְסִין עֲלֵיהֶם סְדִינִין, לְמַחַר בְּשִׂאוֹרְחִים נִכְנַסִּין - מְסַלְקִין אֶת הַסְּדִינִין וְנִמְצָא הַבַּיִת מִתְנַפֵּד מֵאֲלִיו. אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן אַף בְּשַׁבַּת מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת כֵּן!

וְאִין מְנִיחִין אֶת הַמּוֹגֵמֵר בְּיוֹם טוֹב. וְשֶׁל בֵּית רַבֵּן גַּמְלִיאֵל - מְנִיחִין. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּר צְדוּק:

פְּעָמִים הִרְבֵּה נִכְנַסְתִּי אַחַר אֲבָא לְבֵית רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, וְלֹא הָיוּ מְנִיחִין אֶת הַמּוֹגֵמֵר בְּיוֹם טוֹב, אֲלֵא מְבִיאִין עֲרֻדְסְקָאוֹת שֶׁל בְּרָזֶל, וּמַעֲשִׂנִין אוֹתָן מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, וּפּוֹקְקִין נְקֻבֵיהוֹן מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב. לְמַחַר בְּשִׂאוֹרְחִים נִכְנַסִּין - פּוֹתְחִין אֶת נְקֻבֵיהוֹן וְנִמְצָא הַבַּיִת מִתְגַּמֵּר מֵאֲלִיו. אָמְרוּ לוֹ אִם כֵּן אַף בְּשַׁבַּת מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת כֵּן!"

אֲלֵא אִי אֲתָמֵר, הֲכִי אֲתָמֵר:

אָמַר רַב אָסִי:

מְחֻלְקֵת לְהַרְיֵחַ, אֲבָל לְגַמֵּר - אֲסוּר.

89. כב, ב - כג, א

רפ"י

מהו לעשן. פירות בעשן בשמים לקלוט טעם הבושם:
אסור. דתפנוק יתירא הוא ואין שוה לכל נפש אלא לאיסטניס ובהאי עשן איכא אב מלאכה כדמפרש רב הונא טעמיה דרב מפני שהוא מכבה הגחלים כשנותן אבקת הבשמים עליהן:
ושמואל אמר מותר. דאוכל נפש הוא וראוי אף לעניים אלא שאינו מצוי להם ודמי לנודמן לו צבי בייט כדאמרינן בכתובות (שם):
מפני שמכבה. כדפרישית אינו שוה לכל נפש לפיכך אסור לעשות אב מלאכה בשבילה:
ונימא מר מפני שמבעיר. הבשמים שגם זה אב מלאכה:
אמר ליה תחילתו מכבה וסופו מבעיר. ותרוייהו הוו ביה ואנא קמא קמא נקטי:
על גבי גחלת אסור. דאיכא מכבה ומבעיר:
על גבי חרס. שהסיקו:
מותר. דכבוי ליכא והבערה נמי ע"י שינוי היא כלאחר יד וליכא איסורא דאורייתא:
דקמוליד ריחא. שנכנס בחרס שלא היה בו ריח ואסור מדרבנן שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה:
סחופי כסא אשיראי. לכפות כוס מבושם על השיראים של מלבוש להכניס בהן ריח הבושם שבכוס:
אסור. דקא מוליד ריח בשיראים:
מאי שנא ממוללו ומריח בו. דתניא (במשילין) גבי עצי בשמים מוללו בין אצבעותיו כדי להוציא ריחו או קוטמו שיהא מקום הקטימה לח ונותן ריח ובתלושין קמירי:
רבא אמר על גבי גחלת נמי מותר. כשמואל דאוכל נפש הוא עשון פירות זה ושוה לכל נפש ואי משום כבוי והבערה ואולודי ריחא מידי דהוה אבשרא אגומרי דאיכא כל הני ושרי:
קטורא שרי. כן דרש להם ולא פירש דבריו:
אי קטורא בידי. שעושין לבתי שוקים ולבתי ידים של חלוקי הנשים שמקמטין אותן על עץ חלק או על אגודה של קשים וקורין אופרונצי"ר מעשה אומן הוא ואסיר וקטורא לשון קשר:

איבעיא להו:
 מהו לעשן?

רב ירמיה בר אבא אמר רב:
 אסור.

ושמואל אמר:
 מותר.

רב הונא אמר:
 אסור,
 מפני שמכבה.

אמר ליה רב נחמן:
 ונימא מר מפני שמבעיר!

אמר ליה:
 תחלתו - מכבה,
 וסופו - מבעיר.

אמר רב יהודה:
 על גבי גחלת - אסור.
 על גבי חרס - מותר.

כגא

ורבה אמר:
 על גבי חרס נמי אסור,
 משום דקא מוליד ריחא.

רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו:
 סחופי כסא אשיראי ביומא טבא - אסור.

מאי טעמא?

משום דקמוליד ריחא.

ומאי שנא מ"מוללו ומריח בו וקוטמו ומריח בו"?

התם - ריחא מיהא איתא, ואוסופי הוא דקא מוסיף ריחא.
 הךא - אולודי הוא דקמוליד ריחא.

רבא אמר:
 על גבי גחלת - נמי מותר,
 מידי דהוה אבשרא אגומרי.

דרש רב גביהא מבי פתיל אפתתא דבי ריש גלותא:
 קטורא שרי.

אמר ליה אממר:
 מאי "קטורא"?
 אי קטורא בידי - מעשה אומן הוא!
 ואי לעשן - אסור דהא קא מכבה!

רש"י

ואי קטורא. לשון קטור הכבשן
 דהיינו לעשן:
אסור משום דמוליד ריח. והיכי
 דריש דשר:
בשרא אגומרי. מוליד נמי ריח
 בפחמין:

אָמַר לִיה רַב אֲשִׁי:
 לְעוֹלָם לְעֵשֶׂן,
 מִיַּדֵּי דְהוּה אַבְשָׂרָא אַגוּמְרִי.

איכא דאמרי:

אָמַר לִיה אַמְיָמַר:
 מַאי "קטורא"?
 אִי קטורא בְּיַדֵּי - מַעֲשֵׂה אופֶן הוּא!
 אִי לְעֵשֶׂן - אַסוּר דְקָא מוֹלִיד רִיחָא!

אָמַר רַב אֲשִׁי:
 אָנָּא אַמְרִיתָהּ נְהִלִּיה, וּמְשִׁמִּיה דְגַבְרָא רַבָּה אַמְרִיתָהּ נְהִלִּיה:
 לְעוֹלָם לְעֵשֶׂן, וּמִיַּדֵּי דְהוּה אַבְשָׂרָא אַגוּמְרִי.

רש"י

90. כג, א

אלמלא תודוס אתה. חכם גדול
ונכבד:
קדשים סלקא דעתך. מאי קרוב
להאכיל קדשים איכא היאך
יכולין להיות קדשים ואין אדם
מקדישן:
אימא כעין קדשים. והכי שלחו
ליה שאתה מאכיל את ישראל
כעין קדשים והרואה אומר
הוקדשו לפסח:

"ועושין גדי מקולס [בלילי פסחים.
וחכמים אוסרין"]].

תניא:

"רבי יוסי אומר:

תודוס איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדי מקולס בלילי פסחים,
שלחו ליה: אלמלא תודוס אתה גוזרנו עליך נדוי,
שאתה מאכיל את בני ישראל קדשים בחוג".

"קדשים" סלקא דעתך?

אלא אימא כעין קדשים.

91. כג, א

רש"י

מתני'

פרתו יוצאה. בשבת:

ברצועה שבין קרניה. לנוי

ואמור רבנן משאוי הוא ואינו

תכשיט לה:

ומקדין. אישטריילייך

במגדרת של ברזל ששיניה דקות

ואע"ג דעביד חבורה:

ברחים שלהן. כעין אותם שלנו:

מקוצפים. במגדרת של עץ

ששיניה גסות ואין עושה

חבורה:

משנה

שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר,

וחכמים אוסרים.

פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה.

ומקדין את הבהמה ביום טוב.

ושוחקין את הפלפלין ברחים שלהן.

רבי יהודה אומר:

אין מקדין את הבהמה ביום טוב,

מפני שעושה חבורה,

אבל מקוצפין.

וחכמים אומרים:

אין מקדין,

אף לא מקוצפין.

גמרא

למימרא: דרבי אלעזר בן עזריה חדא פרה הויא ליה.

והאמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב:

תליסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא!

תנא:

"לא שלו היתה, אלא של שכנתו היתה,

ובמתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו".

רש"י

92. כג, א

"ומקדין את הבהמה ביום טוב".

תנו רבנן:

"איזהו קרוד?"

ואיזהו קרצוף?

קרוד - קטנים ועושים חבורה.

קרצוף - גדולים ואין עושים חבורה".

ושלש מחלוקות בדבר:

רבי יהודה סבר:

דבר שאינו מתכוין - אסור, מיהו קרוד קטנים ועושים חבורה.

קרצוף גדולים ואין עושים חבורה,

ולא גזרינן קרצוף אטו קרוד.

ורבנן:

סברי נמי כרבי יהודה, דבר שאינו מתכוין - אסור,

וגזרינן קרצוף אטו קרוד.

ורבי אלעזר בן עזריה:

סבר לה כרבי שמעון, דאמר: דבר שאינו מתכוין - מותר,

ובין קרוד ובין קרצוף - שרי.

אמר רבא אמר רב נחמן אמר שמואל,

ואמרי לה: אמר רב נחמן לחודיה:

הלכה כרבי שמעון,

שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו.

אמר ליה רבא לרב נחמן:

וליאמר מר הלכה כרבי יהודה, שהרי חכמים מודים לו!

אמר ליה:

אנא כרבי שמעון סבירא ליה.

ועוד שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו.

גמ'

במאי קא מיפלגי. כולה לישנא לא גרסינן וה"ג ושלש מחלוקות בדבר ר' יהודה סבר דבר שאין מתכוין אסור מיהו קרוד קטנים ועושים חבורה קרצוף גדולי ואין עושים חבורה ולא גזרינן קרצוף אטו קרוד ורבנן סברי לה כרבי יהודה דאמר דבר שאינו מתכוין אסור וגזרינן קרצוף אטו קרוד ור' אלעזר בן עזריה סבר דבר שאין מתכוין מותר ופירש ר' יהודה סבר חבורה אע"פ שאין מתכוין לה אסור מיהו הך חששא בקרוד איתא הלכך אין מקדין אבל בקרצוף ליכא למיחש משום חבורה:

ורבנן סברי נמי כר' יהודה דבר שאין מתכוין אסור. ואין מקדין ומחמירי מיניה דגזרי קרצוף אטו קרוד:

ור' אלעזר סבר. הואיל ואין מתכוין לחבורה אף על גב דזמנין דמתרמי שרי הלכך אפי' קרוד שרי:

הלכה כר' שמעון. דאמר (שבת כב. מו.) גורר אדם מטה כסא וספסל דדבר שאינו מתכוין מותר:

93. כג, ב

רפ"י

מתני'

טמאה משום שלשה כלים. מקבלת טומאה על שם שלשה כלים נפקא מינה דאי נמי אזל חד שמא מינה טמאה משום אידך ובגמרא מפרש לה:

גמ'

תחתונה. שמקבלת אבק הפלפלין כשנופל דרך נקבי המכבר:

משום כלי קבול. שכלי עץ שיש לו בית קבול הוא:

אמצעית. שהיא מקפת את המכבר משום כלי עץ לא מטמאה דאין קבולה קבול אלא חכמים גזרו טומאה על הכברה משום ארוג ואפי' אין המכבר של מתכת מטמאה משום כלי כברה ושלנו שהיא של מתכת ודאי טמאה משום פשוטי כלי מתכות:

ועליונה. שמכתשין ושוחקין בה הפלפלין טמאה משום כלי מתכות דמשום כלי עץ ליכא לטמויה דפשוטיהן טהורין אלא משום צפוי התחתון שהוא עיקר והעץ בטל אצלו:

כג, ב משנה

הרחים של פלפלין - טמאה משום שלשה כלים: משום כלי קבול, ומשום כלי מתכת, ומשום כלי כברה.

גמרא

תנא:

"תחתונה - משום כלי קבול, אמצעית - משום כלי כברה, עליונה - משום כלי מתכת".

94. כג, ב

רפ"י

משנה

**עגלה של קטן טמאה מדרס ונטלת בשבת ואינה נגררת אלא על גבי כלים.
רבי יהודה אומר:
כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת.**

גמרא

**"עגלה של קטן טמאה מדרס" - דהא סמיה עלויה "ונטלת בשבת" משום דאיכא תורת כלי עליה.
"ואינה נגררת אלא על גבי כלים" - על גבי כלים - אין, על גבי קרקע - לא.**

מאי טעמא?

דקא עביד חריץ.

מני?

רבי יהודה היא.

דאמר: דבר שאין מתכווין - אסור.

דאי רבי שמעון - האמר: דבר שאין מתכווין - מותר.

דתנא:

"רבי שמעון אומר:

גורר אדם מטה כסא וספסל,

ובלבד שלא יתכווין לעשות חריץ."

אימא סיפא:

"רבי יהודה אומר:

אין הכל נגררין בשבת חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת,"

מפני שכובשת - אין,

אבל חריץ - לא עבדא!

תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה.

מתני'
עגלה של קטן. שעושין לו לשחוק ויושב עליה ומטלטלין אותו עליה:
טמאה מדרס. אם התינוק זב נעשית העגלה אב הטומאה דמיוחדת לשיבה היא דהא סומך קטן עליה נמצאת שהיא מיוחדת לו לשיבה ואין אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו דאילו לא מיחדא להכי לא הות אב הטומאה כדתנאי יכול כפה סאה וישב עליה כו' (שבת דף נט.).
ונטלת בשבת. דתורת כלי עליה:

ואינה נגררת. בשבת:
אלא על גבי כלים. על גבי בגדים מפני שעושה חריץ בקרקע וחופר חייב משום חורש:
מפני שכובשת. חריץ הנראה בהלכה לא על ידי חפירה הוא אלא כובשת ודורסת הקרקע ונדוש תחתיה ונעשה מקומה נמוך אבל אינו זז עפר ממקומה: גמי לעשות חריץ גרסינן:
כובשת אין. כובשת הוי אבל חריץ לא עבדא:
תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה. חד סבר העגלה נמי כשאר כלים דעושה חריץ בגרירתה שפעמים שאין האופן מתגלגל והוא נגרר וחופר ואידך סבר לא שכיח הכי ואינה אלא כובשת תחת גלגלה:

הדרן עלך יום טוב